

LUNDS
UNIVERSITET

Sociologiska Institutionen

Att folkligt förankra en region - Öresundsregionen

Författare: Maria Nyberg
Uppsats Soc 464, 61-80 p
Vårterminen 2003
Handledare: Anna-Lisa Lindén

Abstract

Författare: Maria Nyberg

Titel: Att folkligt förankra en region – Öresundsregionen.

Uppsats Soc 464, 61-80 p

Handledare: Anna-Lisa Lindén

Sociologiska institutionen, vårterminen 2003

Sommaren 2000 öppnade Öresundsbron sina portar och därmed skulle många av de idéer och förväntningar som fanns på Öresundsregionen på allvar förverkligas. Ett flertal aktörer i regionen hade långt innan bronns tillkomst arbetat med att på olika nivåer förbereda för integration i regionen. En av de mest centrala aktörerna i arbetet med en Öresundsregional integration är Öresundskomiteen, med säte i Köpenhamn.

Min uppsats tar sin utgångspunkt i ett av Öresundskomiteens projekt kring folklig förankring. Sedan 2001 har Öresundskomiteen beviljat bidrag till mindre samarbetsprojekt i regionen med syfte att försöka förankra regionen och knyta kontakter mellan olika parter i regionen. Projektet syftar till att nå ut till de grupper som kanske inte självklart ser sig ha en direkt anledning att tänka i termer av invånare i Öresundsregionen. Utifrån tre av dessa samarbetsprojekt, två skolsamarbete och ett idrottssamarbete, har mitt syfte varit att studera betydelsen av dessa direkta möten, direkt kommunikation och skapandet av delade erfarenheter för att folkligt förankra en region. Detta har jag gjort genom enkäter och gruppintervjuer, både på danska och svenska sidan. Begreppet folklig förankring definierar jag dels utifrån att skapa en känsla för regionen, dels utifrån begreppet kulturell integration. Integration handlar således om att lära om varandras likheter och olikheter och att lära sig att förstå språket, vilket också kan ses som en viktig kulturbärare.

Min frågeställning är därmed om dessa möten, delvis präglade av stereotypa föreställningar om "de andra", präglade av olika språk samt arrangerade kring gemensamma aktiviteter, kan skapa förutsättningar för att främja en kulturell integration i Öresundsregionen. Utifrån min analys framkommer hur mötet kan beskrivas som en känslig situation, som, om det inte hanteras och planeras, kan förlora sin potential. Betydelsen av att förstärka mötet med t ex brevskrivande är ett annat sätt att stärka strukturerna i de nätverk som önskas byggas. Samtidigt framstår språket vara centralt, inte bara för att förstå varandra, men också som en kulturbärare. Om dessa aspekter tas i beaktande, anser jag att dessa folkligt förankrade möten kan främja det jag valt att kalla kulturell integration.

Nyckelord: Öresund, integration, nätverk, möten, kommunikation.

Förord

För att kunna genomföra denna uppsats, som baserar sig på verkliga och aktuella projekt för folklig förankring i Öresundsregionen, skulle jag vilja tacka ett antal personer. Då min uppsats utgått från Öresundskomiteens projekt har jag dem att tacka för information och guidning av ämnesval. Min första kontakt på Öresundskomiteen var med projektkoordinatorerna Maria Wellsjö och Merete Røder och genom dem fick jag en första inblick i vad komiteen arbetade med. Efter mitt beslut att skriva min uppsats om deras arbete kring folklig förankring har jag ansvarig för detta arbete, Elsebet Fristed, att tacka för vidare information om projekten. Jag skulle också vilja tacka Elsebet för att hon tog sig tid att läsa mitt manus då uppsatsen i stort sett var färdig. Jag vill även rikta ett stort tack till min handledare Anna – Lisa Lindén som läst, granskat och kommenterat uppsatsen från första till sista rad. Jag vill också tacka min väninna Christina Hjortensjö och min mamma Gun-Britt Nyberg för värdefulla kommentarer och synpunkter på min uppsats.

Då jag hållit gruppintervjuer och delat ut enkäter inte bara på svenska utan också på danska sidan har både intervjuguider och enkäter översatts till danska. För detta arbete vill jag rikta ett stort tack till min ”danska” sambo, Thomas Laugesen. Förutom hans ihärdiga översättningsarbete vill jag också tacka honom för det stöd han gett då arbetsbördan varit stor.

Ett stort tack till er alla.

Lund den 16 maj 2003

Maria Nyberg

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1. Bakgrund	4
1.2. Folklig förankring	5
1.2.1 Att skapa en känsla för regionen	5
1.2.2 Kulturell integration	6
1.3. Syfte och problemformulering	8
2. Teoretiska utgångspunkter	9
2.1. Inledande diskussion	9
2.2. Kopplingen mellan makro – mikro	9
2.3. Giddens	10
2.4. Bourdieu	10
2.5. Samhället som social konstruktion	11
2.6. Att socialiseras in i ett samhälle	12
2.7. Stereotyper och typifieringar av verkligheten	12
3. Metod	14
3.1. Metodval	14
3.2. Urval och population	15
3.3. Tillvägagångssätt	15
4. Att mötas över Öresund	17
4.1. Inledande diskussion	17
4.2. Kulturell integration i nätverk	17
4.3. Att mötas genom stereotypa föreställningar	19
4.4. Språket i en transnationell region	22
4.5. Ökad gemenskap genom delade erfarenheter?	25
4.6. Framtidens Öresundsbor! Är vi hemma eller utomlands?	29
5. Sammanfattande slutdiskussion	32
Referenser	34
Bilaga 1 - Presentation av samarbetsprojekten	36
Bilaga 2 - Presentation av frågor och upplägg av enkäter och intervjuguide	39
Bilaga 3 - Enkät på svenska och danska	41
Bilaga 4 - Intervjuguide på svenska och danska	45

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Den förste juli år 2000 öppnade bron över Öresund sina portar för trafik. Därmed aktualiserades den över hundraåriga diskussionen om huruvida en fast förbindelse över Öresund skulle byggas eller ej. 1991 togs det faktiska beslutet att bygga en Öresundsbro mellan Malmö och Köpenhamn och snart därefter bildades Öresundskonsortiet, Öresundskomiteen och Öresundsuniversitetet för att på olika sätt arbeta med det som skulle komma att kallas *Öresundsregionen*.

Öresundsregionen har beskrivits som transnationell då den inbegriper två nationer. Prefixet trans- vittnar om bryggande och förändring. Orvar Löfgren skriver *"It focuses not only on that which is transportable, but also on that which can be translated, transplanted, and transformed across national borders"* (Berg et al, 2000:38). Öresundsregionen är speciell inte bara genom att den fysiskt knyter samman två nationer genom en bro utan också genom att den bygger på utbyte och förändring över nationsgränserna. "Bygget" av Öresundsregionen kan ses som ett socialt experiment och en provyta för kulturell integration inom EU, skrivs i projektskissen till *"Att frammana en transnationell region"* (1999). Detta vittnar samtidigt om det oförutsägbara i denna regionala konstellation.

Även långt innan bron byggdes fanns förhoppningar och förväntningar på, men också farhågor över vad som skulle komma att ske när bron kom. Många diskussioner handlade om trafiken, miljön och hur näringslivet skulle integreras i regionen. När bron väl var ett faktum har även andra frågor aktualiserats och fått nytt utrymme, nämligen frågor rörande social och kulturell integration. Etnologen Fredrik Nilsson (1999) skriver i sin bok *"När en timme blir tio minuter"* att bygga en fast förbindelse mellan Sverige och Danmark inte bara är en fråga om ett projekt av politisk, ekonomisk och teknisk natur, utan utgör i vidare bemärkelse även inledningen till ett nytt slag av sociala och kulturella relationer med De Andra (s 144- 145).

Under 2001 drog Öresundskomiteen, en av de tidigare nämnda förgrundsorganisationerna i Öresundssamarbetet, igång arbetet med det som kommit att kallas "Folklig förankring". *"For at bidrage yderligere til integrationen i Øresundsregionen har Øresundskomiteen besluttet at satse på projekter med en såkaldt folkelig forankring"* (Öresundskomiteen, hemsida). Arbetet med att folkligt förankra regionen bygger på en strävan att sprida integrationen och nå ut till människor som inte har en självklar uppfattning och kunskap om Öresundsregionen. Genom projekten kring folklig förankring kan olika föreningar, organisationer och skolor söka pengar för att genomföra ett gemensamt projekt tillsammans med en partner på andra sidan sundet. Den primära målgruppen för dessa projekt är unga människor, mellan 10 och 20 år. Det är denna "framtidens folklighet" och utgångspunkten hos "vanliga" människor i att skapa en integrerad Öresundsregion som intresserat mig i denna uppsats.

1.2. Folklig förankring

Uppsatsen handlar således om att folkligt förankra Öresundsregionen men vad innebär egentligen begreppet "folklig förankring"? Det verkar inte finnas något entydigt svar på den frågan. Ordet *folklig* kan ha betydelser såsom *nationell, tillhörande folket* och *något som är till för alla* (Svenska akademins ordlista över svenska språket, 1998). På Öresundskomiteens dagordning över projektet (2001c) beskrivs hur *den nya situationen kräver (...) en ökad folklig förankring. Olika projekt och insatser som påskyndar och stärker den folkliga förankringen bör prioriteras. Vidare framhävs hur dessa folkliga initiativ kan ses som en motvikt till mer "hårda" aspekter såsom miljö, kommunikationer, näringsliv och så vidare. Syftet med de folkliga initiativen anses vara "att medverka till att främja förståelsen för respektive sidors kulturella och sociala särprägel samt befrämja den gemensamma sociala och kulturella identiteten".* I en regeringsrapport (Öresund- en region blir till, 1999:86-87) menar man att *"en lyckosam utveckling mot integration i Öresundsregionen förutsätter folkligt stöd och engagemang"*. I rapporten betonas vikten av att regionens invånare aktivt blir engagerade i att bära utvecklingen framåt.

Man skulle således kunna strukturera upp begreppet utifrån två delar/definitioner, vilka inte bör ses som två separata definitioner utan som ett sätt att differentiera definitionen i ett försök att göra den mer tydlig. Det ena handlar som jag ser det om en strävan efter att skapa en regional känsla för regionen och dess potential, att begreppet Öresundsregionen känns lika naturligt som att säga att man bor i Skåne eller på Själland. Det andra skulle jag vilja beskriva som strävan efter "kulturell integration". Kulturell integration kan också ses som något övergripande, det som inrymmer den tidigare nämnda definitionen. Av denna anledning kommer jag oftare att tala om just kulturell integration.

1.2.1. Att skapa en känsla för regionen

I Öresundskomiteens verksamhetsberättelse (Öresundskomiteen, 2001b) beskrivs att målsättningen med projekten kring "Folklig förankring" är att *"bidra till en starkare integration i Öresundsregionen"* där man vill nå "den enskilda individen", i skolan, på idrottsföreningen och så vidare. Det kan sägas handla om ett försök att förankra en tanke, en känsla för Öresundsregionen och dess möjligheter. I ovan nämnda dagordningen (Öresundskomiteen, 2001c) definieras just folkligt förankrade aktiviteter som aktiviteter som önskar *"öka känslan av samhörighet med Öresundsregionen samt att den potential som ligger i framtidens Öresundssamhälle måste bli tydlig för alla"*. I en barriärrapport (ÖIHK, 2001) menar man att *"en region primärt er et spørsmål om selvopfattelse og dermed ikke i første omgang er et økonomisk, men i højere grad et sociologisk fenomen"*. En region kan därmed definieras utifrån om individen känner samhörighet med andra personer i regionen, baserat på att de bor på en för dem avgränsad plats. I denna betydelse skulle regionen finnas lika mycket i människors medvetande som i den fysiska verkligheten, vilket samtidigt gör det svårt att definiera regionens geografiska gränser.

Geografen Gunnar Törnqvist (1998) använder begreppen "teknisk räckvidd" och "mänskliga räckhåll" för att visa på hur tekniska framsteg inte alltid åtföljs av människans villighet och förmåga att blint utnyttja de fysiska möjligheter som tekniken skapar. Teknisk räckvidd handlar om möjligheten till förflyttning av i första hand material och människor. Som en följd av bron över Öresund har den tekniska räckvidden ökat i betydelsen att det går snabbare och i en del fall är enklare att ta sig mellan Malmö och Köpenhamn. Det mänskliga räckhålllet däremot inbegriper människans förmåga att fånga och ta till sig omvärlden i sin mentala intressesfär. Denna ställer krav på mänsklig kontakt och närhet och kan förändras genom de upplevelser och erfarenheter vi gör. I diskussionen om det mänskliga räckhålllet är det vidare relevant att studera/analysera betydelsen av "folklig förankring".

1.2.2. Kulturell integration

För att vidare försöka beskriva vad som ligger i begreppet folklig förankring använder jag begreppet kulturell integration. Kulturell integration kan därmed sägas handla om hur människor från olika kulturer kan förenas, känna samhörighet och sammanföras till en fungerande helhet. Etnologen Orvar Löfgren (seminarium, 2003-03-06) diskuterar kulturell integration och menar att man inte bör sträva efter att människor som bor och verkar i Öresundsregionen ska smälta samman till en typ av hybrid. Detta är varken troligt eller särskilt önskvärt. Han poängterar istället betydelsen av att utnyttja det dynamiska och speciella i en region som sträcker sig över två nationer. Kulturell integration kan därmed sägas handla om kulturell förståelse, respekt och acceptans.

Vad gäller begreppet kultur har det troligtvis lika många definitioner som det finns språk att förklara det på. En definition lyder: *"learned patterns of perception, values and behaviour, shared by a group of people"* (Martin et al, 2001: 23). Denna beskrivning av kultur säger oss att kultur är något vi lär oss och att det är något vi delar med människor runt omkring oss. Kulturen kan vidare sägas utgöra en lins genom vilken vi ser på världen. Den påverkar vårt beteende och hur vi interagerar med omgivningen och andra människor (Martin et al, 2001: 24-26). Vår egen kultur blir också extra tydlig då vi interagerar med människor från en annan kultur och ofta är det först då som vi kan identifiera våra egna kulturmönster. Trots att svensk och dansk kultur i grunden är ganska lika kan de symboliska skillnaderna framstå som större. Samtidigt kan dessa symboliska skillnader ses som ett sätt att förhålla oss till varandra (Öresundskomiteen, 1999). Jag läste en gång ett citat som lyder: *"trying to understand one's own culture is like trying to explain to a fish that it lives in water"*. Genom att möta och kommunicera med andra människor kan vi också lära mer om oss själva och om vår egen kultur.

Två saker är viktiga att poängtera i diskussionen kring kultur. Det första är att skillnaden mellan två individer ofta kan vara större än mellan två kulturer. Det andra är att kultur inte är något som måste följa en nationsgräns, även om många kulturer utvecklats inom nationsgränsens sfär.

Mikael Stiegendal (1999) skriver i sin bok *"Sociala värden i olika sociala världar"* att även om infödda svenskar delar en kultur av grundläggande meningar, "ryggmärgsattityder" och allmänna synsätt på livet, förekommer ofta lokala skillnader som är grundade på faktorer såsom klass, kön eller *lokalitet*. Öresundsregionen är vidare ett tydligt exempel på en mångkulturell region med människor från flera olika delar av världen, vilket komplicerar kulturbegreppet och kulturell integration ytterligare. Samtidigt kan det sägas ligga i begreppet folklig förankring att inbegripa samtliga, att inbegripa folket. Då uppsatsen diskuterar danskar och svenskar, dansk och svensk kultur är det därför oundvikligt att dessa benämningar används, trots dess komplexa natur.

Ett begrepp som ofta används i diskussionerna om Öresundsregionen är just *integration*. Stiegendal (1999) skriver att ett bättre ord för integration är att "hänga ihop". Det finns dock olika sätt att hänga ihop och i diskussionen om kulturell integration räcker det inte att bara hänga ihop med hjälp av en bro. Han skiljer mellan *systemintegration* och *social integration*. Liksom samhället kan sägas utgöra ett system består varje system av ett antal mindre system. Systemintegration innebär således integration av olika system till större system. Vad gäller Öresundsregionen arbetas det på olika håll både på svenska och danska sidan för att försöka integrera olika system i regionen. Den delaktighet som systemintegrationen skapar leder dock inte automatiskt till en känsla av samhörighet. För att uppnå detta krävs det som Stiegendal kallar social integration. Detta är en känsla av delaktighet som beror på framväxten av en vi - känsla snarare än en "vi – dom" känsla. Jag ser därför begreppet social integration som en del av det mer övergripande begreppet kulturell integration. Systemintegration och social integration står dock i ett beroendeförhållande till varandra. *"Strävan efter systemintegration baserar sig vanligtvis på någon form av social interaktion. Å andra sidan kan en social interaktion knappast nå någon längre varaktighet utan systemintegration"* (s 171).

Erik Clark (2001: 57-63) använder tre begrepp för att beskriva olika möjligheter till integration: *jämn smet*, *mosaik* och *arkipelagen*. Jämn smet innebär att det inte finns några tydliga gränser mellan individer och grupper. Detta skulle kunna jämföras med det tidigare nämnda hybrid begrepp som Orvar Löfgren använder. Finns det däremot en skarp och tydlig gräns pratar han om mosaik. Här är grupper starkt åtskiljda och det råder segregation. Arkipelagen kan ses som en medelväg, där samhället kan sägas bestå av ett antal öar med olika form, storlek och innehåll. Gränserna mellan öarna är ofta suddiga och de är även genomsläppiga i viss grad. Arkipelagen tillåter olikheter och slår broar mellan dem. Vad gäller diskussionen kring integrationen av två länder till en region anser jag den sistnämnda förklaringsmodellen vara den som både mentalt och bildligt kan sägas passa bäst in på begreppet integration i Öresundsregionen.

En region kan inte i sig själv skapa känslor av kulturell samhörighet och tillhörighet utan det är människors handlande och möten mellan människor som skapar förutsättningar för integration.

En kulturellt integrerad region är en mänsklig skapelse, ett resultat av mänskliga kontakter på ett nära och direkt plan, det är inte resultatet av att en betongbro byggs. Att skapa en kulturell integration grundar sig därför på kulturell interaktion, d v s att olika kulturer möts, kommunicerar och skapar delade erfarenheter.

1.3. Syfte och problemformulering

Denna uppsats utgår ifrån några av Öresundskommitténs folkligt förankrade projekt. Mitt intresse för frågor kring integration och samarbete i Öresundsregionen har väglett mig i mitt ämnesval till denna uppsats. Det känns viktigt i studierna och i analyserna av de processer som pågår i Öresundsregionen att det samtidigt har en konkret förankring. Möjligheten att undersöka ett aktuellt fenomen utifrån ett sociologiskt perspektiv anser jag vara både intressant och spännande.

Uppsatsen syftar således till att utifrån tre av dessa samlarbetsprojekt, två skolor och en idrottsförening, analysera betydelsen av direkta möten, direkt kommunikation och skapandet av delade erfarenheter för den folkliga förankringen av regionen. Kan dessa folkligt förankrade projekt skapa förutsättningar för att främja en kulturell integration i Öresundsregionen? Då de båda parterna i Danmark respektive Sverige har mötts, vid två eller flera tillfällen, har de genomfört olika gemensamma aktiviteter, vilket gör det intressant att se vad detta kan ha för inverkan på det som man valt att kalla folklig förankring. Vilken betydelse har det således att bygga upp denna typ av nätverk för den folkliga förankringen/kulturella integrationen? Vad finns det för möjligheter men också problem och hinder då man på detta sätt önskar att förankra Öresundsregionen hos folket? Då undersökningen är gjord på både svenska och danska sidan har jag velat se om och i så fall hur danskarna och svenskarna skiljt sig åt i sina uppfattningar och åsikter om dessa möten och om framtidens Öresundsregion. Då projekten involverat personer från lågstadietill elever till vuxna har jag också varit intresserad av att se hur de olika åldersgrupperna har skiljt sig åt. Detta är även av intresse ur ett större perspektiv för att urskilja var de folkligt förankrade insatserna har den största genomslagskraften, dock sett ur ett relativt kort perspektiv.

Efter denna inledande bakgrund kommer jag i nästa kapitel att redogöra för de teorier och begrepp som utöver de jag resonerat kring i detta kapitel, utgör de teoretiska utgångspunkterna i denna uppsats. I kapitlet därefter redogör jag för de metoder och det tillvägagångssätt som jag använt för att samla in mitt empiriska material. Efterföljande delar behandlar således analysen av mitt material, där betydelsen av direkta möten, direkt kommunikation, gemensamma aktiviteter samt tankarna om en framtida Öresundsregion diskuteras och analyseras.

2. Teoretiska utgångspunkter

2.1. Inledande diskussion

Öresundsregionen kan ses som ett transnationellt regionbygge, vilket gör det intressant att studera en rad av de processer som sker i mötet mellan det lokala och globala, mellan individerna och regionen. I detta teoretiska avsnitt kommer jag att börja med en presentation av några av de övergripande teorier som diskuterar kopplingen mellan strukturer i samhället, ofta benämnt *makro*, samt individen och dennes handlingar, också kallat *mikro*. Makro och mikro kan sägas vara två sätt att analysera verkligheten och sociala fenomen utifrån, dock definieras de ofta olika, vilket jag kommer att gå in på vidare i diskussionen. Utifrån ett makro- mikro perspektiv diskuterar jag även Giddens begrepp *agency* och *structure* samt Bourdieus begrepp *habitus* och *field* (Johansson et al, 1996).

Regionen som fenomen eller struktur är som också tidigare nämnts, ett svårfångat begrepp. Om man väljer att se regionen endast som en fysisk företeelse kan man se bron som en viktig förutsättning, som en av grundpelarna. Om avsikten däremot är att studera regionen som en social och kulturell företeelse och möjlighet, är det istället individerna och den interaktion som sker individer emellan som kan sägas utgöra grundpelarna. Teorierna kring makro och mikro har i denna uppsats för avsikt att i första hand ge en övergripande bild av det som kan beskrivas som kärnan i uppsatsen, det vill säga hur individens handlingar, tankar och värderingar påverkar och styr utvecklingen av de strukturer som hon lever och verkar i. Kapitlet innehåller vidare teorier som lyfter fram samhället som social konstruktion och hur individen socialiseras in i olika samhällen/verkligheter. Som aspekter av mötet diskuteras också betydelsen av stereotyper och typifieringar av individer och situationer.

2.2. Kopplingen mellan makro och mikro

Makro- mikro kan beskrivas som två verktyg, två sätt att genomföra en analys utifrån. Dessa verktyg används dock ofta tillsammans och skapar därmed ett dialektiskt förhållande. Enligt Ritzer (1996:495) är det dock inte tillräckligt att endast göra en analys utifrån makro och mikro utan man bör även ta hänsyn till huruvida fenomenen kan bedömas vara objektiva eller subjektiva. Ritzer utgår ifrån fyra analysnivåer. Den *makro- objektiva nivån* (materiell) innebär till exempel samhället, byråkrati, teknologi och språk. *Makro- subjektiv nivå* (immateriell) inbegriper fenomen som normer, värderingar och kultur. På *mikronivån* innebär den *objektiva delen* t ex handlingsmönster och interaktion, medan *mikro-subjektivitet* innebär mentala processer med vilkas hjälp individen konstruerar sin sociala verklighet. Trots att varje nivå är av betydelse är det viktigaste att kunna urskilja det dialektiska förhållandet mellan dem, till exempel hur de värderingar, normer och den kultur som individen har påverkar men också

påverkas av interaktionen med andra individer, inom samma eller av en annan kultur. Processen äger alltid rum i någon form av kontext/samhälle med hjälp av språket. Allt detta kan sägas ha sitt ursprung i det mikro- subjektiva, det vill säga hur vi mentalt konstruerar denna "nya" verklighet.

Det är dock inte alla som pratar om både en objektiv och subjektiv syn på makro och mikro. Randal Collins (Ritzer, 1996) är en av dem som menar att det endast finns en nivå, en mikronivå, och att alla fenomen som vanligen beskrivs som makro, egentligen består av en kombination av ett antal mikrohändelser. Den sociala strukturen är uppbyggd av interaktioner individer emellan enligt ett visst återkommande mönster. *"Macrostructure consists of nothing else than large numbers of microencounters, repeated (or sometimes changing over time and across space)"* (s 506). Det som Collins menar är den stora utmaningen inom sociologin är att visa på hur mikro påverkar makro. Applicerat på uppsatsen innebär det hur individen påverkar "byggandet" av en folkligt förankrad region.

2.3. Giddens

Ett annat sätt att ge uttryck för ett mikro – makro förhållande är att som Giddens använda begreppen agency och structure (Ritzer, 1996), vilka kan ses som två sidor av samma mynt, två sidor som inte kan separeras ifrån varandra. *"All social action involves structure, and all structure involves social action"* (s 529). Enligt Giddens har agency, aktören, stor möjlighet att handla och skapa förändring i den sociala värld hon lever i. Då socialt liv är skapat av mänsklig verksamhet kan detta också förändras genom människors handlingar (Moe, 1995:181). Dock, det som Giddens lägger störst vikt vid är structure. Denna består av regler och resurser och kan endast existera i och genom mänskliga handlingar. Därmed ser Giddens inte structure som något som befinner sig utanför individen utan som något som formar och skapar det sociala livet och de interaktioner som äger rum. Det som ofta ligger i begreppet structure använder sig Giddens istället av begreppet social system (Layder, 1994). Därmed skulle man kunna se kulturen som en del av structure då det är något som kommer till uttryck genom individens handlingar och som formar och skapar våra sociala interaktioner.

2.4. Bourdieu

Bourdieu använder sig istället av begreppen habitus och field för att beskriva relationen mellan individen och den sociala världen (*Johansson et al, 1996, s 204f*). Han menar att individen deltar i konstruktionen av den sociala verkligheten. Habitus är ett begrepp som Bourdieu använder för att beteckna subjektet, aktören, såsom denna strukturerar världen vid varje tidpunkt. Habitus är den kunskap som individen har som ett resultat av att hon lever i en speciell kultur (Layder, 1994:143). Habitus påverkar därmed det sätt på vilket vi möter vår omgivning och de värderingar och uppfattningar vi har om hur man ska vara. Samtidigt som vårt habitus har djupa rötter i vårt sociala och kulturella arv, är det samtidigt tillräckligt

flexibelt för att vi ska kunna orientera oss i nya situationer och bland nya människor (Moe, 1995: 164f). Habitus skulle därmed kunna ses som en del av vår kultur.

Bourdieu använder begreppet field för att beskriva den sociala värld vi lever i. Han menar att samhället består av flera olika fält eller arenor. Dessa kan beskrivas som sociala rum som styrs av koder i form av spelregler och värderingar. Fältet kan beskrivas som en marknadsplats där det råder konkurrens mellan ekonomiskt, kulturellt, socialt och symboliskt kapital (Ritzer, 1996:542). Det är i sammanhanget frestande att dra paralleller mellan field och region. Regionen, i det här fallet Öresundsregionen, kan ses som ett socialt rum samtidigt som det består av ett flertal olika arenor. Dessa arenor kan dock sägas bli mer komplexa då det handlar om en transnationell region.

2.5. Samhället som social konstruktion

Uppfattningen att människan inte bara internaliserar och absorberar samhället och den sociala världen utan också förändrar och omskapar den är några av grundtankarna i det som kommit att kallas den sociala konstruktivismen (Angelöw, 2000:52ff). Inom den sociala konstruktivismen menar man att kunskap blir varaktig genom sociala processer, vilket gör att de ser alla former av social interaktion som intressanta att studera. Denna kan sägas ha börjat för mer än sextio år sedan med G. H Meads bok "Medvetandet, jaget och samhället" (Angelöw, 2000). Mead är en av de främsta grundarna till den symboliska interaktionismen, vilken har mycket gemensamt med den sociala konstruktivismen. Liksom inom den sociala konstruktivismen ses här individen som en aktiv, handlande och lärande varelse, och både individen och samhället beskrivs som föränderliga. Inom den symboliska interaktionismen betonas de symboler, med vilkas hjälp vi interagerar med vår omgivning. I vår interaktion med andra använder vi på olika sätt språket som medium. När vi lägger samma innebörd i orden som vår omgivning har de blivit till symboler. I samspelet med individer från en kultur som skiljer sig från vår egen är dessa symboler inte något vi längre kan ta för givet.

Dem som främst brukar förknippas med den sociala konstruktivismen är Peter Berger och Thomas Luckmanns (Johansson et al, 1996). De beskriver verkligheten som socialt definierad och konstruerad genom individen. Verkligheten förändras och återskapas också som en följd av de konkreta handlingar vi utför. Likaså menar de att verkligheten samtidigt är en historisk produkt. Relevant för uppsatsen är därför att se arbetet kring "Folklig förankring" och de möten som dessa projekt möjliggör, som konkreta handlingar med syfte till att förändra en verklighetsbild för de människor som bor på båda sidor Öresund, till en plats dit vi också har historiska band.

2.6. Att socialiseras in i ett samhälle

Berger och Luckmann diskuterar i sina teorier också om socialisationsprocessen och att det är en livslång process som endast tar sin början i barndomen men som mer eller mindre fortsätter hela livet (Johansson et al, 1996:98, Ringquist, 2001:23). "Socialisation är den samlade beteckningen på alla de processer varigenom man inlemmar ett barn i den mänskliga gemenskapen och integrerar ungdomar och vuxna i nya grupper" (Wellros, 1998:17). Angelöw et al (2000:82) pratar om tre typer av socialisation, primär, sekundär och även tertiär. Det är främst genom den primära socialisationen som vi lär oss vad som är accepterat och lämpligt beteende i just den kulturen vi tillhör. Ringquist (2001:23) skriver att det handlar om att fostras in i den egna kulturen, att lära kulturen, dess värderingar och spelregler. När vi sen under uppväxten och i vuxen ålder konfronteras med personer från andra kulturer, samt utsätts för influenser från t ex massmedia, tvingas vi ifrågasätta och uppmärksamma våra egna värderingar och uppfattningar. Under denna process kan vi sägas gå igenom en sekundär och eventuellt tertiär, socialisation. Således tvingas vi under hela vårt liv att socialiseras in i nya miljöer, nya tankesätt och nya värderingar då vi möter andra människor, kanske som delar en annan kultur. Vi får då lära om och lägga till av vår redan befintliga struktur. Denna socialisationsprocess tenderar därmed att bli mer utdragen och mer komplex då antalet möten med olika individer och olika kulturer ökar.

2.7. Stereotyper och typifieringar av verkligheten

Uppfattningen om "den typiske dansken" eller "den typiske svensken" är ofta starkt färgat av stereotyper. Stereotyper är förkonstruerade bilder och föreställningar om en viss grupp av människor och kan vara positiva, negativa eller neutrala (Wellros, 1998:169). Dessa stereotyper generaliseras ofta ner till individen, som därmed förutsätts besitta de egenskaper som stämmer överens med stereotypen. Genom att skapa stereotyper försöker vi göra vår omgivning mer gripbar och förståelig. Etnologen Sara Berglund (Öresundskomiteen, 1999) hävdar att vi genom stereotyper har möjlighet att distansera oss och positionera oss i förhållande till "de andra", de som inte är som "oss". Ju mer lika vi är desto större är också behovet av att definiera vem just "vi" är, att definiera vår egen tillhörighet. Genom att definiera andra, definierar vi således även oss själva indirekt.

Berger och Luckmann talar om typifieringar (Johansson et al, 1996) och hur individen, i den mellanmänskliga interaktionen, inte bara typifierar andra individer utan också hela situationer och miljöer. Med hjälp av denna typindelning äger interaktionen rum. De menar också att mellanmänsklig interaktion företrädesvis sker med ett gemensamt språk, varför en språklig förståelse och en förståelse för de symboler som används är av stor betydelse.

Stereotyper är ofta svåra att förändra och det är ofta besvärligt att skapa en ny bild av hur verkligheten är beskaffad. Ett sätt är att genom att mötas och kommunicera också lära känna

dansken eller svensken bakom de stereotypa föreställningarna. Liksom nämndes tidigare menar Löfgren (Berg et al, 2000) att eftersom dansk och svensk kultur har många likheter, tenderar skillnaderna, ofta symboliska, lätt att överdrivas. Vi tar gärna till oss information som överensstämmer med den bild vi har av hur en individ eller en situation ska vara och bortser ifrån det som inte passar. Stereotypen behöver dock inte vara skadlig så länge den inte är negativt laddad, utan kan, om den är positiv eller neutral, också vara ett sätt att hjälpa till i den första interaktionen.

Vad gäller exemplet med danskar och svenskar, är det två nationer som växt upp som syskon, nära varandra men ändå med två olika personligheter. Berglund et al (1998-99:17) ger exempel på hur dansken ofta beskrivs som "hyggelig", glad och lätt att få kontakt med, medan svensken dricker en massa alkohol för att kunna släppa loss, att svensken är lite tråkig, principfast och inåtvänd. Vi lär oss att skämta och vitsa om dem på andra sidan sundet, ofta harmlöst. Genom att vi tror oss veta hur en dansk är, är det lättare att veta vad svensken inte är. Utifrån denna "syskonrelation" som kan sägas beskriva förhållandet mellan Danmark och Sverige är det intressant att analysera stereotypers inverkan på den kulturella interaktionen och dess effekt på den folkliga förankringen i Öresundsregionen. Vad betyder dessa stereotyper och typifieringar om danskar och svenskar, Danmark och Sverige, i mötet mellan de två nationerna, på vilka sätt tar de sig i uttryck? Detta är frågor som jag kommer att återkomma till i analysen av mitt material.

3. Metod

3.1. Metodval

För att försöka fånga verkligheten på bästa möjliga sätt kan det ibland vara svårt att endast använda sig av en metod. Detta var något som jag märkte ganska snabbt och jag insåg att för att kunna belysa min frågeställning på ett tillfredsställande sätt var jag tvungen att använda mig av flera metoder. Repstad (1993:19) pratar i det här sammanhanget om metodtriangulering som sätt att förena olika metoder i samma undersökning. Genom att använda flera metoder önskar jag få en större bredd genom att nå ett större antal personer, men också ett större djup genom att välja ut ett färre antal personer för en fördjupad diskussion.

Jag har därmed i min uppsats valt att använda både kvantitativ och kvalitativ metod. Den grundläggande skillnaden mellan dessa metoder är att man i den förstnämnda omvandlar informationen till siffror och mängder, t ex i procent eller antal. Inom de kvalitativa metoderna är det forskarens tolkning av data som är det viktigaste, där en omvandling till siffror skulle göra att metoden skulle mista sin karaktär. Holme et al (1997:76) menar att kvalitativa och kvantitativa metoder, med sina respektive starka och svaga sidor, istället kan stärka varandra. Metoderna kan dock kombineras på olika sätt (Holme et al, 1997: 86-, Repstad, 1993:19-20, Svenning, 1996:88:89). I denna undersökning handlar det om att *den kvalitativa undersökningen blir en uppföljning av den kvantitativa undersökningen* (Holme, s 86). Här används den kvantitativa undersökningen som en första del i undersökningen. Kvantitativa data ger en generell översikt att utgå ifrån som den kvalitativa delen sedan kan fördjupa och bredda. På detta sätt får man både en generell översikt och en speciell inblick i de väsentliga frågorna (Holme, s 87).

I min undersökning har den kvantitativa delen utgjorts av en enkät med 19 frågor (bilaga 3). Den kvalitativa delen bestod av 6 stycken gruppintervjuer (intervjuguide bilaga 4). Enkätens uppgift har varit att dels få en överblick över så många som möjligt som varit med på dessa möten, dels för att öppna upp för samtal i den efterföljande gruppintervjun. Anledningarna till att jag valt just gruppintervjun som metod är framför allt två: för det första är det ett sätt att hålla sig till ett begränsat antal intervjuer och samtidigt inte ge avkall på mängden information. För det andra är gruppintervjun en bra metod då man önskar få kunskap om attityder. Repstad (1993:76) menar att det kan vara lättare att få tag i verkliga förhållningssätt i grupp, där respondenterna kan känna sig tryggare än i individuella intervjuer.

Det kan dock finnas en rad problem och risker kopplade till dessa båda metoder. När det gäller att kombinera olika metoder kan arbetet framför allt bli tidskrävande och samtidigt producera en ohanterligt stor datamängd. Då liknande material appliceras på samma personer finns även risk för "forskningströtthet" och bristande engagemang hos försökspersonerna (Repstad, 1993:19).

3.2. Urval och population

Efter att ha varit i kontakt med Öresundskomiteen i Köpenhamn har jag fått information om samtliga av de folkligt förankrade projekt som blivit beviljade pengar för att genomföra en gemensam aktivitet med en samarbetspartner på andra sidan sundet. Då dessa projekt sträcker sig från allt från skolklasser till pensionärsförbund har jag fått göra ett urval. På grund av denna uppsats omfattning beslutade jag mig för att välja tre projekt utifrån vilka jag valt att göra min analys. Valen av projekt är baserade på att jag ville ha en spridning vad gäller ålder på de medverkande personerna, hädanefter kallade informanter. Då projekten, som tidigare nämnts, har sin främsta målgrupp mellan 10 och 20 år, ligger två av projekten inom detta åldersintervall. Ett av projekten inbegriper äldre ungdomar och vuxna. För att få en bredd vad gäller former för samarbete, valde jag slumpmässigt ut ett lågstadiesamarbete med barn på 10 år mellan Geijersskolan i Limhamn och Løjtegårdsskolen i Kastrup samt ett gymnasiesamarbete med tonåringar på 18 år mellan Latinskolan i Malmö och Østre Borgerdyd gymnasium i Köpenhamn. Det tredje projektet rör sig om ett samarbete mellan Skånes och Sjællands boksningförbund, med boxare i åldern 19 till 42 år. Genom att välja både skolor och idrottsförbund ansåg jag mig få en spridning både vad gäller ålder och aktiviteter. (Presentation av grupperna och projekten i bilaga 1)

3.3. Tillvägagångssätt

För att få information om projekten samt tillgång till kontaktpersoner i respektive klass eller klubb har jag varit i kontakt med ansvarig person för detta arbete på Öresundskomiteen, Elsebet Fristed. Genom henne har jag också fått annan relevant information om verksamheten. Då undersökningen genomförts både på svenska och danska sidan har mina enkäter delats ut och mina gruppintervjuer hållits på både svenska och danska. Under mina besök på respektive ställe har jag berättat kortfattat om vem jag är och vad det är jag håller på att undersöka. I en del fall visste de på förhand att jag skulle komma och vad det skulle handla om, i något fall hade de inte blivit informerade. Detta verkade dock inte ha någon större betydelse för hur väl de kunde sätta sig in i frågorna. Efter denna presentation fick informanterna fylla i enkäten med förkonstruerade frågor. Vad gäller de tioåriga barnen gick frågorna i enkäten noga igenom för att samtliga i klassen skulle förstå. Efter att samtliga fyllt i enkäten, som försöker samla den allmänna uppfattningen i gruppen om centrala frågor för uppsatsen, har en gruppintervju hållits. I denna har, i den omfattning det varit möjligt, tre flickor och tre pojkar deltagit. Min grund för urvalet har varit att i så stor utsträckning som möjligt välja de som velat vara med. I de båda lågstadielklasserna ville samtliga vara med vilket ledde till ett slumpvist urval, i detta fall en person vid vardera bordet som de satt vid. Gymnasieeleverna var inte lika entusiastiska att delta i gruppintervjun. I den svenska klassen anmälde sig slutligen sex frivilliga, i den danske gymnasieklassen hade läraren på förhand valt ut sex personer utifrån de grupper som de arbetade i skolan vid den tidpunkten.

Fördelningen tre flickor och tre pojkar har varit möjlig i de båda skolsamarbetena men inte vad gäller boxningssamarbetet. Då samtliga boxare ej var samlade samtidigt genomfördes inom Skånes boxningsförbund istället två gruppintervjuer vid två olika tillfällen. Vid det ena tillfället deltog tre informanter, vid det andra tillfället två och vid båda tillfällen deltog endast pojkar. Då jag ej gjort någon distinktion i min analys utifrån pojkar och flickor medförde inte detta något direkt problem. Syftet med en jämn fördelning av könen var snarare att erhålla en bra spridning för att gynna gruppintervjuns dynamik. De båda gruppintervjuerna på boxningsförbundet i Malmö fick vidare kompensera det bortfall som kommit med Själlands boksningförbund. Som en följd av att förbundets boxare är spridda över hela Själland framkom det under uppsatsens gång att det inte var möjligt för mig att genomföra min gruppintervju. Enkäten skickades dock till ansvarig person på Själlands boksningförbund för att fyllas i av dem som deltagit i samarbetet med svenskarna. Då endast ett fåtal enkäter skickades tillbaka till mig inom den tid jag hade till förfogande för min uppsats, beslöt jag mig för att inte ta med detta enkätmaterial i min analys. (En vidare motivering och redogörelse för frågorna i enkät och intervjuguide samt enkät och intervjuguide i sin helhet på både danska och svenska finns i bilagorna 2,3,4).

Då mitt urval är ytterst begränsat är syftet inte att undersökningen ska vara representativ i den meningen att man kan dra generella slutsatser om samtliga av de folkligt förankrade samarbetsprojekten. Detta har också gjort att jag använt mina enkätsvar för att få en övergripande bild och inte för att i första hand kunna dra generella slutsatser. Enkätfrågorna har vidare utvecklats och diskuterats under gruppintervjun. Jag har använt mig av Excel för att strukturera upp enkätsvaren från respektive grupp och därifrån kunna använda mig av relevanta data i min analys, ofta angivet som antal personer. Vid samtliga projekt har en eller flera av informanterna inte varit närvarande, vilket skapat ett bortfall av dem som skulle ha deltagit. Detta har jag dock inte sett som avgörande för min analys då jag inte strävar efter att vara representativ i den meningen. Naturligtvis bidrar fler informanter till att skapa en mer nyanserad bild av situationen då fler får möjlighet att delge sin uppfattning.

Utöver mitt insamlade empiriska material har jag använt mig av litteratur som behandlar Öresundsregionen, kultur- och integrationsbegreppen, nätverk och andra för uppsatsen relevanta begrepp. En stor del av litteraturen och forskningen kring Öresundsregionen är tvärvetenskaplig och innehåller perspektiv från discipliner såsom etnologi och geografi. Att så även producera en uppsats ur ett mer sociologiskt perspektiv har därmed känts spännande. Då jag finner det viktigt att kontinuerligt hålla mig uppdaterad över den forskning som sker inom det aktuella området har jag under min uppsatsperiod deltagit vid ett seminarium med titeln *"När får vi en Öresundsregion?"* av etnologen Orvar Löfgren. Vidare deltog jag även vid en disputation på geografiska institutionen i april i ämnet *"Öresundsregionen – bli till"* av Richard Ek. Dessa båda tillfällen har gett mig spännande och intressanta perspektiv på regionen.

4. Att mötas över Öresund

4.1. Inledande diskussion

Att skapa en folkligt förankrad Öresundsregion handlar om att förändra en verklighetsbild hos individen i regionen. Hur individen tänker, reagerar och handlar har därför stor betydelse för hur tanken om och känslan för en Öresundsregion blir något som delas av majoriteten av dess invånare. Genom att mötas och kommunicera med andra som bor i samma region skapas möjligheter för att bygga upp en ny struktur. Den fysiska strukturen, i form av bron, finns där redan, här handlar det snarare om att bygga och förändra de sociala och kulturella strukturerna som en integrerad Öresundsregion kan sägas vila på. Genom de folkligt förankrade projekten får individer som kanske inte självklart ser sig ha någon relation till Danmark eller Sverige en möjlighet att möta likasinnade på andra sidan sundet. *"... derfor er det vigtigt, at der skabes samarbejde på områder som uddannelse, idræt og kultur. Der kan være tale om mere undervisning i Øresundsregionens historie og samtid, udvekslingsprogrammer, venskabskoler, venskabsforeninger og venskabsklubber"* (Ek, 2003:195).

I detta kapitel analyserar och diskuterar jag de samarbetsprojekt, två skolsamarbeten och ett idrottssamarbete, vilka jag baserar min uppsats på. Kapitlet är strukturerat efter de centrala teman som jag utgår från i min uppsats och som jag genomför analysen utifrån. Detta innebär att jag diskuterar olika aspekter av de möten som sker och de förändringar som kommer som en följd av dessa. I det inledande stycket resonerar jag kring dessa möten och dessa samarbeten som exempel på nätverk för att vidare analysera betydelsen av stereotyper och typifieringar för interaktionen. Därefter redogörs för språket och de problem, men också möjligheter som kommer av att regionen vilar på två nationella språk. Det är också intressant att studera betydelsen av att mötas kring gemensamma aktiviteter och i ett fall, genom ett gemensamt intresse för en viss idrott. Slutligen har det känts relevant att studera vad för olika uppfattningar som deltagarna i projekten har om framtidens Öresundsregion. Detta är något som diskuteras i avsnittet "Framtidens Öresundsbor! Är vi hemma eller utomlands?".

4.2. Kulturell integration i nätverk

Det som jag ser vara gemensamt för samtliga av de folkligt förankrade projekten i min uppsats är att de alla kan sägas sträva efter att bygga *nätverk* i regionen. Nätverket är flexibelt och föränderligt, trots regionens territoriella förankring (Tägil (red) et al, 1997:117). Definitionen av ett nätverk kan se ut på lite olika sätt. En beskrivning som är relevant i sammanhanget är *"... ett nät av punkter, i många fall förenade med linjer. Punkterna i bilden är människor /.../ och linjerna eller strecken anger vilka människor som samspelar med varandra"* (Nyberg, 1987). Utifrån tanken att hela Öresundsregionen skulle utgöra ett gigantiskt nätverk, kan betydelsen av nätverkets beståndsdelar inte nog betonas. En integrerad Öresundsregion skulle därmed kunna sägas bestå av ett flertal mindre, väl fungerande, nätverk. Hur väl

regionen som helhet fungerar och utvecklas kan således bero på hur starka banden är inom nätverken, samt hur väl de olika nätverken lyckas samordna sin verksamhet.

Törnqvist (1998:36) pratar om tre typer av nätverk: fysiska nät, institutionella nät samt sociala och kulturella nät. Alla kan sägas vara betydelsefulla i att skapa en integrerad Öresundsregion. Det som dessa "folkligt förankrade" möten syftar till är framför allt att försöka bygga dessa sociala och kulturella nät genom att skapa möjligheter för direkta möten, direkt kommunikation och genom att uppleva något tillsammans. Törnqvist menar just att det är mycket som talar för att samverkan, samhörighetskänsla och lojalitet har stor potential att växa fram i olika typer av nätverk människor emellan (s 114).

Att diskutera kring termer av små och stora nätverk samt de olika typer av nätverk som Törnqvist tar upp, är också ett sätt att resonera kring termerna mikro och makro. Collins (Giddens, 1996) är en av de tidigare nämnda sociologer som betonar betydelsen av interaktioner individer emellan och att den sociala strukturen är uppbyggd av dessa, ofta återkommande, möten. Bourdieus definition av field som sociala rum, styrda av olika spelregler och koder, kan vara ett annat sätt att beskriva dessa samarbeten. Samhället består av flera field liksom att det kan sägas bestå av flera nätverk på olika nivåer. Här utbyts erfarenheter och kunskap samtidigt som det konkurreras om vilka värderingar som ska råda. Etnologen Fredrik Nilsson (1999:29) menar vidare att det i diskussionen om Öresundsregionen är relevant att tala om en fast förbindelse men etablerandet av flera rum, flera Öresundsregioner. En integrerad Öresundsregion kan därmed sägas bestå av flera rum, flera nätverk, som på olika sätt arbetar gränsöverskridande över Öresund.

Genom nätverken lär människor att känna varandra. Hur mötena arrangeras, hur ofta de inträffar och hur väl de löper ut får effekter på hur starka nätverk som byggs upp. I samarbetet mellan de två lågstadielklasserna på Løjtegårdsskolen i Kastrup och Geijersskolan i Limhamn har eleverna vid ett flertal tillfällen sedan första klass träffat varandra. Utöver de olika aktiviteter som genomförts, skriver barnen också kontinuerligt brev till varandra. Då alla barn har en eller ett par brevvänner blir detta ett sätt att stärka och befästa länkarna i nätverket.

Törnqvist (1998) använder begreppen "teknisk räckvidd" och "mänskliga räckhåll" för att visa på den skillnad som finns i dagens samhälle vad gäller den tekniska möjligheten att förena människor och områden och människans bristande förmåga att hålla samma tempo. Människans räckhåll förändras genom personliga kontaktnät, egna upplevelser och information (s 88). Genom att individer i samma ålder och med likartade intressen från båda sidor sundet möts och skapar kontakter, så har också det mänskliga räckhåll möjlighet att öka. Genom att bygga sociala och kulturella nätverk i regionen kan det mänskliga räckhåll öka inom ramen för det småskaliga, intima och delvis lokala.

4.3. Att mötas genom stereotypa föreställningar

Inte sällan bygger vi upp stereotypa föreställningar om hur andra personer, andra platser och andra situationer är. Etnologen Fredrik Nilson skriver *"att definiera eller kategorisera någon annan innebär samtidigt att man indirekt definierar sig själv"*(1999:30). Genom att tillskriva "de andra" egenskaper visar man samtidigt på ens egen tillhörighet i kontrast till någon eller något annat. Så beskriver till exempel en av intervjupersonerna i Skånes boxningsförbund danskarna som *"avslappnade och trevliga. De är spontana, över lag. Lever liksom mer i nuet, mer än svenskarna"*. En annan av de svenska boxarna beskriver dansken som *"gemytlig, trevlig, det är en avslappnad stämning"*. *"Att dansken dricker mycket öl är ju ett allmänt känt faktum, det är ju inte direkt tagit ur luften"*. En annan intervjuperson fyller i: *"men alla dricker inte öl i Danmark ... det blir ju lätt att man schabloniserar dansken 'sitter på kajen någonstans, eller på en parkbänk och dricker en massa öl'"*. Gymnasieeleverna på Latinskolan använde också ord som *öl, fotboll och Tivoli* när de associerade till Danmark. Dessa bilder av dansken är något som de flesta erhållit genom de många besök de gjort till Köpenhamn och Danmark. I enkäterna framkom att i samtliga av de tre svenska grupperna har majoriteten varit i Danmark fler än 10 gånger och den vanligaste anledningen har varit på grund av nöjen, shopping eller semester. Det är med dessa ögon och med detta perspektiv som de flesta sett Danmark och danskarna, vilket kan förklara dessa uppfattningar.

De svenska barnen på Geijersskolan beskrev hur de uppfattade dansken som en ständigt rökande person, vilket var den bild de fått efter de många gånger de besökt Köpenhamn. *"Alla danskar röker så mycket... och så är miljön mycket äckligare i Danmark"*. En pojke i den svenska klassen säger: *"om man går in på en sån pub eller så i Danmark, så sitter alla och röker"*. En av flickorna fyller i *"sen är där så många fyllegubbar och så... och så kommer de med dumma kommentarer..."*. *"Sen är där många sådana som är på gatorna och säljer mycket och så... det gillar inte jag"*. Barnen tar här fram en mer negativ bild än vad de övriga åldersgrupperna gör. De anknyter ofta till miljön i negativa termer, vilket också kan tendera att påverka den allmänna bilden av hur en dansk är. *"... vi tillskriver den agerande individens omgivning orsaker som kan förklara hans eller hennes beteende"* (Angelöw, 2000: 45).

Under gruppintervjun med den danska gymnasieklassen på Østre Borgerdyd gymnasium nämndes ord som *"ferie och familie"*, medan en annan sa *"de drikker"* och en tredje *"de bor i træhus"*, när de tänkte på Sverige och svenskarna. Bilderna varierar härmed, från att inbegripa svenskarnas alkoholvanor till faktorer som har med deras semesterupplevelser i Sverige att göra. Vad gäller de danska barnen på Løjtegårdsskolen framkom däremot att deras uppfattningar om Sverige och svenskarna sällan sträckte sig längre än till den svenska klassen på Geijersskolan. De beskrev gärna sina svenska vänner i positiva termer, både i enkäten och under intervjun. En flicka säger till exempel

om svenskarna att *"de er søde"*. Detta innebär att barnen sällan har någon generell uppfattning över hur en svensk är utan har skapat sin bild utifrån hur de personerna är som går i deras vänklass. Angelöw (2000: 88) menar dock att barn i denna ålder fortfarande kan ha en bristfällig förmåga att generalisera. Detta var något som det även fanns citat om i geografen Rickard Eks avhandling. *"De (barnen) har inte samma stereotypa uppfattningar om dansken och svensken. Samarbetsprojekt mellan danska och svenska skolor kan på sikt skapa den integration många vill uppnå"* (2003:195). Det visade sig också i enkäten att majoriteten av barnen på Løjtegårdsskolen, 16 av 20 elever, endast har besökt Sverige 1-5 gånger, oftast med skolan. Denna bristande kontakt och relation med Sverige i kombination med deras ålder kan bidra till deras uppfattningar. Dessa få möten tillsammans med en ung ålder har medfört att barnen ännu inte mött det som Mead benämner *den generaliserade andre* (Angelöw, 2000:22). De tror fortfarande att alla svenskar är, tycker och tänker som svenskarna i deras vänskapsklass och att alla har samma relation som dem. Detta kan i sin tur skapa möjlighet för en förståelse och kontakt då deras uppfattningar inte på samma sätt är färgade av tidigare, negativa, stereotyper. Vad gäller barnen verkar det således att ha betydelse hur ofta och av vilken anledning de besökt Danmark respektive Sverige för den bild de har av landet och dess invånare.

Det är inte bara människor som stereotypiseras, utan även situationer och platser. Man kan, som Berger & Luckmann (Johansson et al, 1996) talar om, även diskutera kring typifieringar. *"De egenskaper som man anser att vissa platser besitter, påverkar även betraktarens syn på sig själv och andra: man vill vara som, eller ta avstånd från, De Andra"* (Nilsson, 1999:12). Uppfattningarna av hur en viss plats är kan således generaliseras till hur människorna på den platsen är. Under gruppintervjun med de svenska barnen på Geijerskolan framkom att flera tyckte att miljön i Danmark var dålig. *"Det är det sämsta med Danmark, det är miljön"*, säger en av intervjupersonerna. Att de svenska barnen mer typifierar miljön kan just bero på att de bekantat sig med Danmark, och i de flesta fall med Köpenhamn, vid fler tillfällen än vad de danska barnen gjort med Sverige. En av eleverna på Latinskolan pratar om hur mysigt det är i Köpenhamn om somrarna och hon har samtidigt en positiv känsla för Danmark. Hur man vanligtvis typifierar miljön eller situationer kan således ha betydelse för den generella bild man också har om dansken eller svensken.

Under gruppintervjuerna diskuterades att det inte bara är "vi" som stereotypiseras "de andra" utan också att vi gärna förutsätter att "de andra" har vissa uppfattningar om "oss". Detta kan i sin tur påverka det egna beteendet och ens egna handlingar. Under intervjun med de svenska barnen säger en: *"om man snackar med någon från Danmark och säger att man är från Sverige, så är det ju nästan kört... då vet man ju direkt vad de tänker, typ bråkiga, stökiga svenskar"*. En svensk elev på Geijersskolan säger: *"jag tror inte att de tycker att det är så mycket att gå i Sverige... de har ju så mycket affärer och så och de tycker säkert att varför ska de då gå i affärer i Sverige för"*. En av flickorna

på Latinskolan uttrycker: *"Jag tror de tycker att vi åker till Danmark för att suppa"*. En pojke på Østre Borgerdyd gymnasium tror att svenskarna tycker *"at vi er nogle fordrukne svin"*. De egna stereotyperna kan vid upprepade möten med människor i ens "nätverk" omdefinieras om de inte visade sig stämma eller bekräftas om de visade sig vara riktiga. Däremot kan uppfattningen om "de andras" stereotypa föreställningar om en själv vara ett större hot mot interaktionen. Löfgren skriver *"many of these seemingly trivial national details will be redefined as cultural barriers as people start to move across the region in search for jobs, housing, education and leisure"* (Berg et al, 2000:17-18).

Samtidigt som dessa direkta möten kan beskrivas som givande tillfällen att lära känna ett antal individer bakom de stereotypa föreställningarna, är det samtidigt ett känsligt tillfälle. Kommer mötena för sällan och/eller arrangeras på ett "felaktigt" sätt, finns också risken att det direkta mötets positiva effekter minskas. Samtidigt finns det risk att stereotyperna fortsätter att prägla individens bild och medvetande om "de andra", då dessa åter hinner befästas mellan mötena. Löfgren (Berg et al, 2000) talar också om denna betydelse av att människor möts i olika situationer men ställer samtidigt frågan vilka möten som öppnar och vilka som stänger för kommunikation och i vidare bemärkelse, integration. Under intervjun på Latinskolan framkom hur eleverna kunde uppfatta dessa träffar som konstlade och påtvingade. En av eleverna säger *"Jag tycker det är lite pinsamt för det är så framtvingat"*. Hon fortsätter vidare *"lärarna är verkligen så ohh, allting är så jättebra. Vår instruktion är typ att vi ska träffa dem och bli bästa kompisar... och det går liksom inte bara över en dag så där"*. En annan elev beskriver det lite som ett *"arrangerat bröllop, det är ju trevligt och så, men framtvingat"*. "Det sociala nätverket är en form av socialt system, vilket karakteriseras av att det är oformellt, det uppstår som resultat av spontana sociala processer /.../" (Nyberg, 1987:3). De svenska gymnasieeleverna menar att det skulle vara bättre om de träffat dem lite oftare, lite mer spontant. En elev säger *"man känner ju inte några ... jag menar jag har ingen aning vad någon av dem heter ens en gång"*.

Vid den senare intervjun på Østre Borgerdyd gymnasium framkom samma tveksamhet inför mötena. En flicka menade att hon trodde att denna typ av samarbete kunde leda till större samhörighet och gemenskap, *"men det ska fungere bedre en vores samarbejde"*. Hon fortsätter med att beskriva deras möte i Malmö, *"det var ikke udtænkt på den måde, der var ikke direkte noget forberedt"*. Detta beskriver det sårbara i mötena och risken att mötet därmed blir förknippat med negativa känslor på kort sikt, men kanske även på längre sikt. En av de danska eleverna uttrycker detta på följande sätt: *"Det startede med at være sjovt at vi skulle til Sverige, men efterhånden så blir det bare... nu ska vi spilde noget mere tid på det her, og køre frem og tilbage"*. Hon avslutar med att säga *"altså, det har god potentiale tror jeg, det skal bare udvikles ... og gøres bedre"*. I diskussionen kring huruvida brevkontakt skulle kunna vara en möjlighet att skapa en större kontakt svarade en av de svenska eleverna *"det*

skulle nog förenkla ... att man hittar någon som man kan gå ihop med". Syftet med mötet och intresset för att lära känna regionen riskerar vid dessa tillfällen gå om intet.

Vårt sätt att tänka, förstå och se på vår verklighet är produkter av den kultur eller tidsperiod vi lever i (Angelöw, 2000). Därmed kan också våra stereotyper och bilder sägas vara produkter av vår kultur, då dessa också är ett sätt att tänka om vår verklighet. I de flesta fall är stereotyper, bilder och typifieringar något som vi bär med oss in i mötet (Berg et al, 2000:194). Stereotypen, såvida den är positiv eller neutral, behöver dock inte innebära ett hot mot den kulturella integrationen, utan kan ses som ett sätt att närma oss "de andra". Samtidigt möjliggör möten med "de andra" att stereotypen ifrågasätts och antingen bekräftas eller omdefinieras. De svenska boxarna beskriver till exempel hur deras positiva bilder av dansken snarare bekräftats än förändrats då de vid olika tillfällen mött de danska boxarna. Det största hotet som framkom under intervjuerna var inte i första hand de stereotyper man själv har utan de som man som svensk tror att danskarna har om svenskarna och tvärtom. Likaså, om mötena kommer för sällan eller om de arrangeras på ett sådant sätt att de inte främjar naturliga och spontana diskussioner, kan de positiva effekterna försvinna och de negativa stereotypa bilderna kvarstå och kanske förstärkas.

4.4. Språket i en transnationell region

Det som utmärker en transnationell region är som tidigare nämnts att det inbegriper två nationer vilket innebär att regionen också består av två nationella språk. Vanligtvis kan språket sägas vara en av de faktorer som förenar en region. Hur ska då en region kunna skapas baserad på två språk? Berglund et al (1998-99:47) beskriver hur språket kan sägas vara en väsentlig markör för nationell tillhörighet, men att det samtidigt kan innebära ett hinder. I fallet med det danska och det svenska språket framstår ofta likheterna vara det som förvirrar mest. Det är därför av betydande vikt att på olika sätt mötas, kommunicera och laborera med språket, dess många likheter men också dess viktiga skillnader. Det handlar om att kunna förstå varandra och acceptera varandras språk som olika.

För barnen på Løjtegårdsskolen och Geijersskolan framstår språket vara det största problemet i interaktionen. I enkäterna framkom att majoriteten, 20 av 23 elever, på Geijersskolan upplevde det som ganska svårt att förstå danska. 16 av dessa tycker dock att det blivit lite lättare nu när de träffat danskarna några gånger. De danska barnen beskrev inte på samma sätt sina svårigheter med språket. Av de elever som i enkäten tyckte det var ganska svårt med svenskan svarade samtliga att de upplevde det som att det går lättare och lättare. *"Det går lettere og lettere". "I starten kunne jeg slet ikke forstå. Jo mere man kommer sammen som venner, jo lettere bliver det jo"*, säger ett av de danska barnen. De elever som på båda skolorna svarat att de har mycket svårt med det andra språket, tycker fortfarande samtliga att det är svårt. Flera av barnen poängterar att hade det inte varit för språket så

hade nog danskar och svenskar varit ganska lika, *"om det kommer en dansk här ute nu och liksom inte pratar något, så tror man ju att det är som vilken svensk som helst... det är språket som skiljer"*, säger en av de svenska eleverna. Ett av de danska barnen säger motsvarande *"der er kun en forskel og det er at de taler et andet sprog. Det er det eneste, ellers ligner de jo danskerne"*

Även de flesta av de svenska gymnasieeleverna svarade i enkäten att de tyckte det var ganska svårt med danskan och ungefär hälften av dessa tyckte att det blivit något lättare, trots att de inte träffat den andra klassen vid så många tillfällen ännu. En av eleverna säger *"det är ju en liten vägg från början, men sedan släpper det efter hand"*. Nio av de tretton danska gymnasieeleverna som svarade på enkäten angav att de kände någon svensk (vänner, släktingar eller andra) innan de mötte den svenska klassen. Detta verkar ha bidragit till att majoriteten inte tyckte att det var svårt att förstå svenska. Av dem som tyckte att det var ganska svårt, upplevde fyra av de fem att det går lite lättare. Detta visar samtidigt på att direkta möten där man måste prata underlättar språkförståelsen på kort sikt, men kanske främst på lite längre sikt.

De flesta av de svenska boxarna, sju av de totalt åtta, upplevde inte att språket var något större hinder. Under intervjuerna framkom dock en något mer nyanserad bild och att det vid vissa tillfällen kan vara svårt. *"Det är svårt att förstå dem... jag har lite problem med det ... emellanåt ... när de pratar för fort"*. En annan fortsätter *"Därför får man ta lite engelska ibland... vissa speciella ord"*. Möjligheten att ta till engelskan är något som underlättar den tillfälliga kommunikationen, men är dock inget som på sikt stärker den kulturella integrationen. Att inte kunna ta till ett tredje språk kan vara en av anledningarna till barnens större fokusering vid språket, samtidigt som de sätts i en situation där de måste försöka förstå. En annan av de svenska boxarna fortsätter: *"Man lär sig ju mera... ja, speciella ord och uttryck och så lär man sig ju mer"*. Att vi här nere i Skåne har dansk TV lyfts fram som en faktor som bidragit till att de inte upplever alltför stora problem med språket.

I en regeringsrapport om Öresund (Öresund- en region blir till, 1999) diskuteras språkets betydelse för interaktionen och att det ofta kan vara föreställningarna och förväntningen om att det ska vara svårt att förstå varandra som hindrar språkförståelsen (s 83). De svenska barnen säger sig vara rädda för att inte förstå och beskriver hur de tycker det är pinsamt att kanske missförstå vad de andra säger. *"Om man tror de säger en sak så säger de en helt annan sak... och så kan det ju bli hur pinsamt som helst"*, säger ett av de svenska barnen. En av de danska barnen sa om svenskarna, *"de er lidt generte når de snakker til os. De tror nok at vi ikke ved hvad de siger"*. Liksom då man stereotypiserar människor, situationer eller platser så kan föreställningar om bristande språkförståelse hos de på andra sidan sundet påverka interaktionen. Inte sällan attribueras även svårigheterna med att förstå till "de andra", att det är "de andra" som inte förstår, som ett sätt att förklara en viss situation. En intressant aspekt är att de flesta av de danska barnen sa under intervjun att svenskarna nog har svårare att förstå

dem än tvärtom. Under intervjun med de svenska barnen trodde de i sin tur att danskarna nog hade svårare att förstå dem. Denna typ av föreställningar, som kan vara mer eller mindre sanna, kan vara en av anledningarna till att kommunikationen kan hämmas eller till och med utebli. En svensk pojke berättar under intervjun på Geijersskolan att hans brevvän aldrig sagt ett ord till honom. Orsakerna till just detta är naturligtvis svåra att säga något om, men situationer som denna kan lättare uppkomma då man förutsätter att veta hur "den andra" tänker, känner och handlar. Speciellt i interkulturella möten har det visat sig att även då man inte avser kommunicera något tillskriver den andre ändå mening i hur vi beter oss (Angelöw, 2000:119). Betydelsen av hur vi uppfattar och värderar en situation kan därför ses som essentiellt för hur väl kommunikationen löper ut. Genom att föreställa sig problemen i förväg ökar också risken för svårigheter och problem i kommunikationen. När man inte förstår är det lättare att bygga upp bilder av den andre som inte alltid överensstämmer med verkligheten.

Både inom den sociala konstruktivismen och den symboliska interaktionismen beskrivs språket som essentiellt. *"Vardaglig mellanmännisklig samvaro, via främst språket, ses som den praktik varigenom våra mer eller mindre ömsesidigt delade kunskapsversioner konstrueras och omstruktureras"* (Angelöw, 2000:55). Genom språket skapas och omskapas bilden och kunskapen om "de andra". *"Vårt nuvarande och accepterade sätt att förstå världen på, är inte en produkt av objektiva observationer utan en konsekvens av den ständigt pågående sociala interaktionen..."*, menar de sociala konstruktivisterna. Mead och den symboliska interaktionismen talar om språket som en signifikant symbol i kommunikationen (Ritzer, 1996:336-337). Först då vi använder språket kan vi tillföra mening men också förståelse för det som uttrycks genom den icke-verbala kommunikationen. Språkbarriärer riskerar inte bara att stärka redan existerande stereotyper utan också att skapa mer eller mindre sanna uppfattningar om "de andra" när de väl möts. Att komma över eventuella språkbarriärer kan därmed sägas vara av väsentlig betydelse för den kulturella integrationen och folkliga förankringen.

Det framstår som viktigt att stärka och befästa länkarna i de nätverk som man önskar bygga upp mellan de båda samarbetsparterna. Som exempel skriver barnen på Løjtegårdsskolen och Geijersskolan kontinuerligt brev till varandra. Genom att skriva om och återberätta det som de upplevt tillsammans, om vad de gör i skolan, om högtider och födelsedagar kan banden vidmakthållas och stärkas. Eleverna får därigenom möjlighet att både öva sig i språket och att lära sig om hur saker fungerar på andra sidan sundet. De danska barnen berättade till exempel förvånat under intervjun att man i Sverige hade påskkäringar under påsken, vilket man inte har i Danmark. Genom att på olika sätt använda språket, i tal och i skrift, lär man inte bara om en annan kultur utan man blir också medveten om sin egen. Att på ett tidigt stadium lära om kulturella skillnader och likheter mellan två relativt lika kulturer som dansk och svensk, förstärks också möjligheten till förståelse och kunskap om "det andra landet". Det kan i sammanhanget också ses som viktigt att utnyttja barns nyfikenhet i lärandet om nya

kulturer, värderingar och synsätt. Många av dessa är lika mellan Sverige och Danmark, varför förvåningen över skillnaderna kan te sig desto större. Genom att på ett tidigt stadium socialiseras in i en annan kultur, dock ganska lik den egna, ökar också möjligheterna för en vidare förståelse för de regionala skillnader som karakteriserar Öresundsregionen.

Wellros (1998:13) diskuterar kring begreppet kultur som något som just kan omskapas i samvaro med andra. Kulturen innefattar det språk, tankemönster och värdesystem som är gällande för i det här fallet danskar och svenskar. Wellros menar att språket inte bara fungerar som ett sätt att kommunicera utan det är också ett instrument att bevara och inte minst förändra olika värderingar och synsätt som råder i samhället (s.27). Detta är speciellt relevant då olika kulturer möts i denna typ av regionbygge. I Ritzers (1996) analys av makro och mikro ser han språket som en del av det han kallar den makro- objektiva nivån. Kulturen, de normer och värderingar som finns i samhället utgör istället den makro- subjektiva nivån. På den objektiva mikronivån analyseras vår interaktion med andra människor och den subjektiva de mentala processer utifrån vilka vi konstruerar vår sociala verklighet. De olika nivåerna samspekar och står i ett beroendeförhållande till varandra. Språket kan här ses som ett sätt att kommunicera och lära om andra kulturer i interaktion med människor från den kulturen. Hur vi mentalt tänker om de individer vi interagerar med och det sätt på vilket vi konstruerar vår verklighet påverkar, men också påverkas av interaktionen.

Språket kan således beskrivas som en central aspekt i mötet mellan två kulturer. *"Sproget hverken kan eller bør fjernes. Man kan gøre meget for at modvirke, at det bliver til reelle integrationshindringer"* (ÖIHK, 2001:7). Det framstår som att de flesta upplever att dessa möten skapar en ökad förståelse för språket för dem som tidigare känt att det varit ganska svårt att förstå. Även om man inte träffas så ofta ter det sig ändå som att språkförståelsen i dessa grupper förbättrats något. Det framkommer till exempel att individerna inom nätverken kan lära av varandra olika ord och olika symbolers betydelse som är relevanta just för dem. Törnqvist (1998) talar här om framväxten av det han kallar nätverksspråk vid sidan av territorialspråken. En ökad språkförståelse inom nätverken har därmed möjlighet att också sprida sig utanför nätverken. Detta innebär att språket, utifrån denna undersökning, inte på samma sätt som våra stereotypa bilder är känsliga för hur ofta och på vilket sätt dessa möten sker.

4.5. Ökad gemenskap genom delade erfarenheter?

Gemensamt för de folkligt förankrade projekten är att de utgår ifrån att parter/grupper från vardera sidan sundet ska genomföra en eller flera gemensamma aktiviteter där de direkt möter varandra. Samtliga grupper har mött varandra vid minst två tillfällen, en gång i Sverige och en gång i Danmark. De flesta har dock träffats mer än så, då utan bidrag från Öresundskomiteen. Genom de olika aktiviteter som

arrangeras under mötet skapas det möjligheter för att uppleva något tillsammans och samtidigt bygga gemensamma erfarenheter.

Samtliga av de tre samarbetsgrupperna som jag valt att analysera i denna uppsats har mötts kring olika aktiviteter, vilka också skapat olika förutsättningar för interaktionen. Under gruppintervjuerna med barnen i både Sverige och Danmark, pratades det livligt om deras senaste besök på Experimentariet i Köpenhamn. De var här indelade i grupper, blandat danskar och svenskar, pojkar och flickor, där syftet var att alla skulle ha sin brevvän/sina brevvänner i gruppen. En av de danska eleverna (flicka) säger: *Man lærer hinanden at kende desto mere man er sammen... så lærer man sproget og så kan man forstå hinanden*". Mötena och kontakten skapar många gånger en nyfikenhet och ett intresse på ett eller annat sätt, vilket samtidigt kan sägas vara karakteristiskt för barn i denna ålder. Barn i denna ålder lär sig att det ska vara spännande att lära nya saker (Angelöw, 2000:85). Denna entusiasm märktes extra tydligt under intervjun med de danska barnen, där många barns enda kontakt med och erfarenhet av Sverige och svenskarna just är genom skolans samarbete. Att samlas kring något som de flesta tycker är roligt och spännande framstår här vara positivt.

Enligt teorin att verkligheten är socialt konstruerad gäller att samtidigt som vi konstruerar verkligheten genom våra handlingar, uppfattas ofta den verklighet vi själv lever i som given och färdig, där vissa normer och värderingar uppfattas som riktiga och sanna. Under sina besök hos varandra lär sig barnen hur olika företeelser, som många tar för givet, ser ut på andra sidan sundet. En av de danska eleverna uttrycker sig förvånad om den svenska skolan: *"Jeg troede slet ikke at de havde kantine"*. Eleverna visade sig också ha olika rutiner under och efter skoltiden vilket både förundrade och väcker nyfikenhet hos barnen. Samtidigt kan dessa små inblickar i varandras vardag vara byggstenar i en djupare förståelse för skillnaderna och likheterna mellan danskar och svenskar. Genom att två kulturer och två verkligheter möts genom dessa folkligt förankrade aktiviteter uppmärksammas och ifrågasätts det förgivet tagna. Ju tidigare barnen kan lära om andra kulturer, desto större kan möjligheten vara att se processen som en del av den primära socialisationen. Om lärandet sker och skillnaderna uppmärksammas i den primära socialisationen har det också större förutsättningar att framstå som något självklart och naturligt. Därigenom underlättas också arbetet med att folkligt förankra och kulturellt integrera regionen.

De svenska och danska gymnasieelevernas möten kring olika kulturellerade aktiviteter syftar till att lära om kultur och historia kring Öresund samt att öva språkförståelse. Eleverna har bland annat gjort rundvandringar och guidade turer på både den danska och svenska sidan. Den trettonde december besökte de danska eleverna Malmö för att uppleva det svenska Luciafirandet. Eleverna berättade att detta är något som man i Danmark främst uppmärksammar som barn. Liksom nämndes under avsnittet om de stereotypa föreställningarna upplevde gymnasieeleverna under gruppintervjuerna

mötena som något framtvingat och de uppfattade lärarna som mer entusiastiska än eleverna själva. Detta kan leda till vidare funderingar kring huruvida den folkliga förankringen spritt sig ner till det led det syftar till, det vill säga eleverna. En av de danska eleverna menar under gruppintervjun att mötet i Malmö inte handlade om det som de skulle vara däröver för att besöka och lära sig om, *"vi var derovre med historien, og det var absolut ikke historierelateret"*. Detta avspeglar sig också i hur eleverna både på Latinskolan och Østre Borgerdyd gymnasium värderat deras samarbete i enkäten. I jämförelse med både boxningssamarbetet och samarbetet mellan Geijersskolan och Løjtegårdsskolen, upplevde de flesta av gymnasieeleverna kontakten med den andra klassen neutral, 3:a, eller något negativ, 2:a. Känslan av brist på spontanitet och framtvingade diskussioner samt känslan av bristande engagemang och planering har bidragit till en mer skeptisk hållning. Goffman (1970:109) diskuterar kring begrepp som samspeletsmedvetenhet och menar att individen under vissa situationer kan bli mer fokuserad på samspelet i sig än vad samtalet och mötet egentligen handlar om. Detta är ofta fallet då mötena mellan individer upplevs som konstlade och onaturliga. *"Det finns många tillfällen då den enskilde deltagaren i ett samtal finner att han och de andra är sammanlänkade genom engagemangsförpliktelser med hänsyn till samtalet"* (s 104). Mötena och de aktiviteter som eleverna gör tillsammans riskerar att inte bara upplevas som meningslösa utan samtidigt tappa ett av dess viktiga syften, att försöka skapa en känsla av gemenskap.

Det boxningssamarbete som Skånes och Sjællands boksningförbund har byggt upp har till största del inneburit att de arrangerat gemensamma landskamper, både på svenska och danska sidan. För de svenska boxarna anses det gemensamma intresset vara viktigt då man möts. Det är genom boxningen som danskarna och svenskarna i detta fall förenas, det som utgör deras nätverk. En av de svenska boxarna säger *"Vi har ju samarbete också ... vi tränar ju ihop och ibland så åker vi över till Danmark och så kommer danskarna hit här också... så vi har ju träffat dem mycket på det sättet... även innan bron"*.

Liksom under intervjun på Latinskolan framkom det även här att ledarna för Skånes boxningsförbund inte sällan tydligt ville poängtera de positiva effekterna av ett sådant här samarbete, inte minst vad gäller boxningens förbrödrande effekt. Boxningen beskrivs som en sport där man tack vare ett stort antal personer med icke svensk eller dansk bakgrund, inte har samma språkbarriärer som i andra sammanhang. Ledarna menar att det är lättare för en invandrad svensk att känna samhörighet med en invandrad dansk och tvärtom, då många har bristande språkkunskaper i respektive nationella språk. Att samarbetet blir mångkulturellt på ett annat sätt än vad som annars ofta är fallet, är något som lyfts fram. Tre av de åtta som varit med och mött svenskarna har utländskt ursprung, och i det här fallet haft ett annat modersmål än svenska.

I planerna på det vidare samarbetet mellan de två boxningsförbunden finns visionerna om ett framtida Örestadslag. Idrotten är dock väldigt nationell i sin karaktär. Tankarna om ett framtida Örestadslag framstår för boxarna både som ett roligt initiativ och som något "förvirrande". I boken "När en timme blir tio minuter" (Nilsson, 1999) diskuteras idrotten och dess koppling till nationella känslor. En informant uttryckte sig här på följande sätt: *"... om vi tar fotboll som exempel, att det fanns en gemensam fotbollsliga för Själland och Skåne. Det skulle jag tycka vara mycket intressantare, att följa en sådan liga. Men jag skulle nog fortfarande hålla på Helsingborg .../... men frågan är om jag skulle hålla på ett Köpenhamnslag om det spelade mot AIK (från Stockholm). Det vetetusan om det inte skulle bli Köpenhamn"*. Samma ambivalens uttrycktes från de svenska boxarna då det på många sätt är en ny och annorlunda situation som de ställs inför. I Stiegenderals (1999) diskussion om systemintegration och social integration poängteras hur den sociala integrationen är beroende av en känsla av delaktighet och samhörighet, vilken i sin tur beror på hur väl en "vi – känsla" lyckats utvecklas. Wellros (1998:172) skriver att just inom idrotten kan känslan av "vi" och "dom" annars bli ganska tydlig. Genom att skapa ett gemensamt lag kan "vi – grupperna" utökas till att inte bara gälla nationen utan så även regionen och samtidigt, genom att stärka och befästa nätverket, också stärka känslan av gemenskap.

Att människor förstår varandra, uppfattar och accepterar varandras sätt att tala och agera kan sägas utgöra en viktig grund för den kulturella interaktionen. För att kunna forma en gemenskap i regionen, måste de regionala olikheter som finns också respekteras (Öresund- en region blir till, 1999:82). Genom att direkt mötas och skapa delade erfarenheter stärks möjligheterna för att skapa en gemenskap. Genom att barnen på Løjtegårdsskolen och Geijersskolan gör gemensamma utflykter och sedan få verbalisera sina erfarenheter och sina upplevelser med sin klass samt berätta och återberätta i brevform, skapas underlag för en gemenskap och en samhörighet mellan eleverna i de båda klasserna. Genom att svenska och danska boxare möts och boxas ihop, inte bara under match utan även under träning, skapas möjligheter för att man genom dessa gemensamma aktiviteter också kan skapa delade erfarenheter, vilka kan fungera som grund för skapandet av en annan "vi - känsla". Förutsättningarna för mötet framstår också som större då samarbetet är uppbyggt kring ett gemensamt intresse för en viss idrott. Förändringar av kulturella processer är dock något som kan ta tid. Ek (2003) refererar till etnologen Linde- Laursen: *"... det kommer att dröja generationer innan invånarna i området börjar känna sig som ett folk ... om man vill försöka skapa en integration finns det flera sätt det kan ske på... Ett kan vara ett gemensamt fotbollslag"* (s 193). Det är dock viktigt under vilka förutsättningar som dessa möten sker. När fokus på själva mötet och vad som "bör" sägas tar överhanden, försvinner gärna det spontana och naturliga i interaktionen. Det positiva i att uppleva något gemensamt och skapa erfarenheter att dela vid senare tillfällen tenderar således att få minskad betydelse.

4.6. Framtidens Öresundsbor! Är vi hemma eller utomlands?

För den framtida folkligheten är det viktigt att människor som bor i samma region också möter varandra på olika sätt. Ett sätt kan som i dessa folkligt förankrade projekt vara att två samarbetspartners på båda sidor sundet träffas kring gemensamma aktiviteter. Det handlar vidare inte bara om att det skapas möjligheter för interaktion utan det måste också finnas ett intresse hos individen att utnyttja dessa möten. Detta intresse kan till exempel komma genom det sätt på vilket mötet är arrangerat och de aktiviteter som mötet kretsar kring.

En del av frågorna i enkäten och under gruppintervjuerna (se bilaga 3 och 4) syftade till att spegla hur informanternas funderingar om deras framtida Öresundsregion såg ut. Dessa frågor bör ses som ett sätt att få en bild av hur dessa informanter ser på deras framtida relation till "det andra landet" och inte i första hand som en del av de möten som är aktuella just nu. För barnen kan det i många fall framstå som en avlägsen framtid, men för ungdomarna och de vuxna som mer närstående. Majoriteten av informanterna i samtliga projekt uttryckte en viss skepsis till att just bo, studera eller arbeta i det andra landet. Vad gäller de danska barnen visade det sig att av de totalt 20 eleverna svarade drygt hälften "ja, kanske" på frågan om boende, medan resterande elever svarade "nej". Ungefär samma fördelning gäller för arbete, medan studier var något som de flesta inte skulle kunna tänka sig. Naturligtvis måste man här ta hänsyn till barnens ålder och allmänna funderingar kring dessa frågor. Trots detta kände jag att det var spännande att höra deras åsikter. De svenska barnen uttryckte ett något större motstånd till att arbeta eller bo i Danmark, mest öppen var man inför studier i Danmark.

Åsikterna hos gymnasieeleverna och boxarna skiljde sig inte avsevärt från barnens uppfattningar. De svenska gymnasieeleverna och boxarna visade sig vara mest positiva till att arbeta i Danmark, och det motiv som främst lyftes fram var det ekonomiska. En av boxarna säger *"Man känner många som varit över och jobbat på sådana call-center och datanissar och så... och då har de tjänat ganska bra faktiskt... hade det inte varit för det så hade de ju inte åkt över"*. I den danska gymnasieklassen visade det sig att ungefär hälften av eleverna svarade "ja, kanske" och hälften "nej" på att arbeta och studera i Sverige. Något mer öppen var de för att bosätta sig i Sverige och även här framkom ekonomiska motiv. En av pojkarna sa *"det skulle mest være af skattemæssige årsager at flytte derover... eller hvis man skulle møde en kvinde eller noget andet, men ellers, nej, det tror jeg ikke"*. De ekonomiska motiven som finns hos folk speglar samtidigt mycket av de allmänna diskussionerna kring var det är mest ekonomiskt fördelaktigt att bo och arbeta. Vad dessa möten strävar efter är att försöka skapa andra motiv till att flytta som ligger bakom de ekonomiska. Utan att skapa möjligheter för att få människor att mötas, riskerar regionen att bli endast en funktionell region och inte en kulturell region. Liksom skrivs i "Mötesplats Öresund" (Öresundskomiteen, 1999) så kan en kulturell integration ses som förutsättningen för en integration även på andra plan.

Under gruppintervjuerna med de båda gymnasieklasserna diskuterades vidare huruvida de skulle kunna tänka sig att studera på andra sidan sundet, då detta skulle kunna vara något som var aktuellt för denna åldersgrupp. Elever från båda klasserna menade att såvida det till exempel finns en speciell utbildning där som inte finns hemma, skulle det kunna vara en möjlighet. I den svenske gymnasieklassen talade man dock om bristen på det spännande och exotiska med Danmark. En av eleverna där säger *"den största fördelen med att flytta utomlands och studera är att man får ett språk ... och danskan vill jag inte ha"*. En annan säger vidare *"det är ju så nära ändå"*. Närheten och det synbart lika framstår här vara det som hindrar att man söker sig till Danmark. Närheten gör att det inte är tillräckligt spännande och exotiskt samtidigt som det är långt, dyrt och besvärligt nog att åka över mer än nödvändigt. Likheten kan framstå som ett av de större problemen då den kan göra att individen blir oengagerad och samtidigt inte är förberedd på och uppmärksammar de skillnader som finns. Att lära om likheter och skillnader i regionen och se dem som skiftningar i regionen är något som på sikt kan främja den kulturella interaktionen.

Olika stereotypa föreställningar kan användas för att positionera sig gentemot en annan part, och att på olika sätt betona sin egen tillhörighet. Detta kan ske speciellt då skillnaderna kan framstå som små (Berg et al, 2000:194). Ett annat sätt, som jag ser det, som denna positionering kan ta sig i uttryck är genom "motståndet" att bo, arbeta och även studera på andra sidan sundet. Utöver de ekonomiska orsakerna framförs inga direkta anledningar, utan det framstår vara en tendens att "borta är bra, men hemma är bäst". Vad som upplevs som centralt är därför att skapa en utökad "vi - känsla" i regionen, då "vi" inbegriper ett tänkande om hemma, inför "vi" behöver man inte positionera sig.

Långt innan bron stod färdig hörde och läste vi i media om Öresundsregionen och vad den skulle bli och även idag kan vi läsa om den i olika sammanhang. Men vad betyder Öresundsregionen för de informanter som varit en del av min undersökning? Vad betyder ordet för dem, och vad lägger de för värderingar i det? Många av informanterna, speciellt barnen på Løjtegårdsskolen och Geijersskolan, hade ingen vetskap om ordet och hade i de flesta fall aldrig hört det förr. Detta var dock inte överraskande på grund av dess ålder, men jag valde ändå av nyfikenhet att ta med frågan i enkäten. Gymnasieeleverna, både på Latinskolan och Østre Borgerdyd gymnasium, samt de svenska boxarna hade i många fall en klar bild av vad de tyckte om begreppet. Många både skrev i enkäten och talade under gruppintervjuerna om samarbete, integration och att länder och människor knyts samman. En del tänker på bron och Öresundstågen medan andra associerar till Malmö och Köpenhamn när de ska beskriva regionens geografiska utbredning. En av boxarna säger *"det är mycket framtidstro här nere... att satsa på framtiden"*. Många elever har således en ganska positiv bild av vad regionen står för. Några elever på Latinskolan uttryckte dock en mer negativ attityd gentemot regionbegreppet och menade att det till stor del bara handlade om marknadsföring. En av eleverna uttryckte att *"först slänger*

man upp en bro och sen en massa propaganda för att rättfärdiga den". Dessa mer pessimistiska bilder av Öresundsregionen har ända sedan diskussionerna om bronstillkomst varit en del av debatterna kring regionen, vad den är och vem den är till för. De nära samarbetena och byggandet av nätverk i regionen kan därför ses som ett viktigt sätt att försöka uppmärksamma och sprida kunskap om Öresundsregionen och dem som bor på andra sidan sundet.

Vad handlar då folklig förankring och kulturell integration egentligen om? Att knyta kontakter, att bygga nätverk, att få folk att lära av varandra. *"Att främja förståelsen för respektive sidors kulturella och sociala särprägel"* skriver Öresundskomiteen på sin dagordning över projektet (2001c). *"Det är därför viktigt att göra regionens fördelar tillgängliga för de kommande generationerna. Att söka sig över sundet ska vara lätt och naturligt"*, skrivs i Mötesplats Öresund (Öresundskomiteen, 2001a). Det som är speciellt för kulturell integration i en region som sträcker sig över två nationer är just att regionen består av två stater med eget språk, kultur och traditioner. Detta kommer till uttryck i flera olika aspekter av vår vardag, i hur vi betar oss i olika situationer och hur vi interagerar med vår omgivning. Detta är skillnader som finns men som inte nödvändigtvis måste utgöra ett hinder för möjligheterna att kulturellt integreras i regionen. Kulturell integration handlar om att lära om andra kulturer och att genom språket och gemensamma intressen kunna skapa en känsla av gemenskap, tillhörighet och förståelse. I en tidigare refererad barriärrapport återfinns följande citat: *"I en integreret region må man forvente, at mange mennesker vil tilbringe perioder af deres liv på begge sider af Öresund, og have en solid tilknytning til begge lande. Det er ikke tale om, at sådenne personer emigrerer flere gange i løbet af deres liv, men tværtimod, at de udnytter de mangeartede muligheder som regionen har at byde på"* (ÖIHK, 2001:24). Utifrån analysen av de tre projekten råder en viss tvekan att i framtiden bo, arbeta eller studera på andra sidan. Av denna anledning ser jag det som av än större vikt att sträva efter att på olika sätt försöka stärka den regionala känslan hos människor som inte självklart ser sig ha någon direkt anledning att beblanda sig med den andra sidan. Ett sätt att undvika att skillnader blir till barriärer är att öka möjligheterna för människor på båda sidor sundet att mötas, interagera och kommunicera med varandra på ett naturligt och meningsfullt sätt. Det är genom individens handlingar som en region kan skapas, det är genom individers tankar, känslor, värderingar, respekt och förståelse som en kulturellt integrerad region kan skapas.

5. Sammanfattande slutdiskussion

Uppsatsen har behandlat begreppet folklig förankring i Öresundsregionen. Begreppet definieras utifrån en strävan efter kulturell integration och en känsla för regionen. Uppsatsen utgår ifrån Öresundskomiteens arbete kring att stödja mindre samarbetsprojekt mellan Danmark och Sverige med syfte att förankra regionen hos den breda allmänheten. Utifrån tre utvalda projekt har jag velat analysera betydelsen av direkta möten, direkt kommunikation och skapandet av delade erfarenheter i försöket att folkligt förankra regionen. Jag har varit intresserad av att studera vilka bilder och stereotyper dessa personer har, hur dessa skiljer sig mellan de olika åldersgrupperna och mellan danskar och svenskar. Det framkom i analysen att det finns vissa generella likheter i vilka bilder en svensk har av en dansk och tvärtom. Det som dock kan ses som det största hindret är de stereotyper man tror att "de andra" har om en själv, det vill säga de uppfattningar man som svensk tror att danskarna har om svenskarna och tvärtom. Det framkom också att de danska barnen inte generaliserade svensken, utan hade genom sitt nätverk och sin relation till den svenske klassen, byggt upp sin uppfattning. Detta kunde inte förklaras enbart med deras unga ålder, utan kan också ha med deras begränsade kontakt med/relation till Sverige i övrigt. I det här fallet visar det på betydelsen av dessa direkta möten och dessa nätverk för relationen till dem på andra sidan sundet.

Språket som en del av mötet är en central faktor i strävan efter folklig förankring. Inte minst barnen uppfattade språket som ett problem, kanske för att de inte kunde ta till engelskan som de andra projektgrupperna. De flesta uppgav dock att de upplevt att förståelsen för det andra språket förbättrats, även om vissa av samarbetsprojekten och vissa personer endast träffats vid ett par tillfällen. Detta talar för att möten och kommunikation ökar språkförståelsen. Då vår kultur till stor del är något som kommuniceras genom vårt språk kan språkförståelsen sägas vara central i arbetet med att folkligt förankra regionen.

Att tillsammans uppleva något och samlas kring gemensamma aktiviteter är något som är gemensamt för de tre samarbetsprojekten. Att dessa aktiviteter kan vara av olika karaktär har vi sett bevis på. Vad som framstår som centralt är dock att mötet och de aktiviteter som genomförs upplevs som meningsfulla och givande. Mötet mellan två kulturer är en känslig situation. Att kulturen framstår som lika behöver inte nödvändigtvis vara något enbart positivt utan kan också leda till brist på engagemang för det som faktiskt skiljer och i slutet kanske ointresse för kontakten som sådan. Likheter kan göra att det inte upplevs som exotiskt nog men samtidigt för långt, dyrt och besvärligt för att ta sig någonstans som för många påminner om den sidan Öresund där man själv kommer ifrån.

Mötena och samarbetena kan sägas ske i nätverk och det är genom dessa som man lär känna andra personer i regionen. Nätverken är dock ingenting som existerar av sig själv utan måste hela tiden underhållas och stärkas. I samarbetet mellan de båda lågstadielklasserna arbetar man genom

bland annat brevskrivning för att skapa och stärka relationerna eller länkarna mellan barnen. Något som framkom under intervjuerna med gymnasieklasserna var avsaknaden av en mer personlig kontakt. En kontakt som vissa menade skulle kunna vara möjlig genom brevskrivande, gemensamma grupparbeten för språkförståelse och en annan struktur på mötena.

Om man således tar hänsyn till *mötets ytterst känsliga karaktär* för att inte riskera att det stjälper mer än det hjälper, behovet av att *stärka strukturerna i nätverken* och göra det meningsfullt samt att fokusera på *språket som en viktig kulturbärare*, har dessa folkligt förankrade möten förutsättningen att främja det jag velat kalla kulturell integration och en känsla för regionen. Att utnyttja barns nyfikenhet för det som är annorlunda vad gäller till exempel seder, bruk och språk samt deras vilja att lära, är något som främjar mötet och skapar förutsättningar för den framtida folkligheten i Öresundsregionen.

Beskrivningen av Öresundsregionen som transnationell innebär inte bara att den inbegriper två nationer, två nationella språk, och två nationella kulturer utan prefixet trans- kan också betyda något som förändras och omformas, något som är på väg någonstans. Att regionen är transnationell innebär således att den bygger på olikheter, som är en del av regionens karaktär. Utan olikheterna vore den inte transnationell. I diskussionen om kulturell integration är inte syftet att skapa en "öresundshybrid" eller en "jämn smet" där två strävar efter att bli en utan där två strävar efter att bli tre, det vill säga något mer än vad ena delen av regionen ensam kan uppnå. I motsatts till "jämn smet" använder Clark (2001) begreppet arkipelag då integrationen istället främjar olikheterna och bygger broar mellan dem. Löfgren (seminarium, 2003- 03-06) beskriver hur integrationen i Öresundsregionen kommer att bli ett resultat av att folk trampar upp små stigar, små händelser och små initiativ som på sikt har möjlighet att skapa stora förändringar. Stigarna är oregelbundna och oförutsägbara och inte förrän de blivit en riktig väg märker vi dem. Samtidigt blir det ingen väg om inte stigarna trampas upp först. Därmed är vi återigen där uppsatsen tog några av sina teoretiska utgångspunkter, nämligen hur individens handlingar påverkar samhället och de sociala strukturerna. De folkligt förankrade samarbetsprojekten kan därmed ses som ett försök att trampa upp små stigar.

Slutligen skulle jag bara vilja skriva några rader om en treåring...

Sommaren 2003 fyller bron (och den faktiska starten på Öresundsregionen som ett resultat av bron) tre år. En treåring som är väldigt nyfiken, gärna vill prova allt och tror att den klarar av allt själv. Men, som treåring är det inte alltid så lätt att få rätt sko på rätt fot utan man behöver ofta en hel del hjälp och stöd. I diskussionen om folklig förankring och kulturell integration är det således viktigt att komma ihåg att vi har med en ung skapelse att göra. En skapelse som har många år framför sig innan den kan "stå på egna ben". Samtidigt är det viktigt att skapa de rätta förutsättningarna för att den regionen ska kunna växa i en önskvärd riktning. Att skapa möjligheter för möten mellan individer kan sägas vara ett sätt att ge regionen en god uppfostran för att en dag kunna fungera som en självgående region.

Referenser

Litteratur

- Angelöw, Bosse, Jonsson, Thom. (2000): *Introduktion till socialpsykologi*. Studentlitteratur, Lund.
- Berg, Per Olof, Linde- Laursen, Anders, Löfgren, Orvar (eds.). (2000): *Invoking a transnational metropolis. The making of the Øresund region*. Studentlitteratur, Lund.
- Clark, Erik (red. Pachero). (2001): *Stadskultur*. Sociologiska institutionen, Lunds Universitet.
- Ek, Rickard. (2003): *Öresundsregionen – bli till! De geografiska visionernas diskursiva rytmer*. KFS AB, Lund.
- Goffman, Erwin. (1970): *När människor möts. Studiet av det direkta samspelet mellan människor*. Aldus/Bonniers, Stockholm.
- Holme, Idar Magne, Solvang, Bernt Krohn. (1997): *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Studentlitteratur, Lund.
- Johansson, Thomas, Miegel, Fredrik. (1996): *Kultursociologi*. Studentlitteratur, Lund.
- Layder, Derek. (1994): *Understanding social theory*. Sage Publications Ltd, London.
- Martin, Judith N, Nakayama, Thomas K. (2001): *Experiencing intercultural communication: an introduction*. Mountain View, Calif: Mayfield Pub. Co.
- Moe, Sverre. (1995): *Sociologisk teori*. Studentlitteratur, Lund.
- Nilsson, Fredrik. (1999): *När en timme blir tio minuter. En studie av förväntan inför Öresundsbron*. Historiska media, Lund.
- Nyberg, Per. (1987): *Sociala nätverk och problemlösning*. Lunds Universitet & Centrum för samhällsmedicin, Lund.
- Repstad, Pål. (1993): *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskapen*. Studentlitteratur, Lund.
- Ringquist, Anne Charlotte. (2001): *Människan socialt och kulturellt*. Liber AB, Stockholm.
- Ritzer, George. (1996). *Sociological theory*. McGraw- Hill Companies, Inc, Singapore.
- Stiegendal, Mikael. (1999): *Sociala värden i olika sociala världar. Segregation och integration i storstaden*. Studentlitteratur, Lund.
- Svenning, Conny. (1996). *Metodboken*. Lorentz Förlag, Lund.
- Svenska akademiens ordlista över svenska språket (1998). Norstedts ordbok, Stockholm.
- Tägil, Sven(red), Lindström, Fredrik(red), Ståhl, Solveig(red).(1997): *Öresundsregionen- visioner och verklighet*. Erik Philip- Sörensens Stiftelse, Lund.

Törnqvist, Gunnar. (1998): *Renässans för regioner*. SNS Förlag, Stockholm.

Wellros, Seija. (1998): *Språk, kultur och social identitet*. Studentlitteratur, Lund.

Övriga publikationer och rapporter

Berglund, Sara m fl. (1998-99): *Svenskt eller danskt? Kulturella variationer i tanke och handling*. Kulturkompetens. Rapport utarbetad av Lunds Universitet och Köpenhamns universitet.

Öresund Industri og Handelskammare (ÖIHK) (2001): *Barriere- rapport. Rapport om barrierer for integration i Øresundsregionen*. Köpenhamn.

Öresund- en region blir till (1999): Rapport utarbetad av den danska och svenska regeringen. Statens publikationer, Köpenhamn.

Öresundskomiteen (1999): *Mötesplats Öresund. Regional identitet i Öresundsregionen- förutsättningar och erfarenheter*.

Öresundskomiteen (2001a): *Mötesplats Öresund. Gränsregionalt samarbete - från vision till verklighet*.

Öresundskomiteen (2001b): *Verksamhetsberättelse*.

Öresundskomiteen (2001c): *Dagordning för projekt om folklig förankring*, möte 2001-03-23.

Muntliga källor

Orvar Löfgren, seminarium "När får vi en Öresundsregion", Dunkers Kulturhus, Helsingborg 2003-03-06.

Elsebet Fristed, Öresundskomiteen. Muntlig övergripande information om "Folklig Förankring".

Internet

Öresundskomiteens hemsida: www.oresundskomiteen.dk, 2003-03-30.

Att frammana en transnationell region (1999). En flervetenskaplig studie av Öresundsområdet. Projektskiss. <http://www.etn.lu.se/oresund/swe.htm>, 2003-02-19.

Övrigt

Projektbeskrivningar av samtliga tre samarbetsprojekt. Skickade till Elsebet Fristed, Öresundskomiteen, vid ansökan av bidrag till projekten.

Bilaga 1 – Presentation av samarbetsprojekten

Information och bakgrundsfakta om de tre olika samarbetsprojekten har jag dels fått via de informanter jag intervjuat, dels muntligen av Elsebet Fristed på Öresundskomiteen. Därutöver har jag haft samtliga tre projektbeskrivningar som skolorna och idrottsförbunden skickat till Öresundskomiteen då de sökt bidrag.

Vad gäller de tre samarbetsprojekten kan generellt sätt tre åldersgrupper utskiljas i de projekt som jag valt ut i min uppsats: barn på lågstadiet, det vill säga runt 10 år, tonåringar på gymnasiet, runt 18 år samt ungdomar/vuxna i åldern 20 till 42 år.

Geijersskolan i Limhamn, Sverige och Løjtegårsskolen i Kastrup, Danmark.

Samarbetet mellan en klass på Løjtegårsskolen i Kastrup och en klass på Geijersskolan i Limhamn inleddes redan då barnen gick i första klass. Barnen går nu i tredje årskurs och under denna tid har klasserna genomfört en rad aktiviteter och utflykter, både i Danmark och i Sverige. De danska barnen besökte den svenska skolan den första gången de träffades. I december förra året besökte de tillsammans Experimentariet i Danmark. Utflykten genomfördes med bidrag från Öresundskomiteens projekt "Folklig förankring". Under besöket till Experimentariet var barnen uppdelade i grupper, blandat danska och svenska barn. Totalt var 42 barn med från de båda klasserna. Barnen skriver kontinuerligt brev varandra, där varje barn har en eller två brevvänner. Barnen skriver på sitt eget språk och de försöker sedan att förstå vad de skriver till varandra med hjälp av läraren.

Planerna framöver är att den danska klassen under våren ska besöka Sverige och att klasserna tillsammans ska besöka ett fågelreservat i Falsterbo.

På Geijersskolan i Limhamn deltog 23 elever i enkätundersökningen. Av dessa 23 elever var 16 pojkar och 9 flickor. Samtliga i klassen var 9 eller fyllda 10 år.

På Løjtegårdsskolen i Kastrup deltog 20 elever i samma ålder som i ovanstående. Av dessa var 9 stycken pojkar och 11 stycken flickor.

Latinskolan i Malmö och Østre Borgerdyd gymnasium i Köpenhamn

Samarbetet mellan de två gymnasieklasserna som går i andra ring har beskrivits som en del i ett projekt under benämningen "Kultur runt Öresund". Syftet är att eleverna ska mötas, "undersöka och jämföra

olika kulturrelaterade aktiviteter” (projektbeskrivning). Vidare beskrivs i projektbeskrivningen att syftet är ”att orientera eleverna om den kultur som historiskt och i nuläget finns runt Öresund, samt ge dem språkträning som komplement till litteraturstudier i läroböcker”.

Eleverna har under sina besök hos varandra genomfört olika guidade turer och rundvandringar, samt varit på bio. Det senaste besöket var på Latinskolan i Malmö där de danska eleverna deltog i Luciafirandet på skolan. De danska eleverna hade från början kontakt med en annan svensk klass på Latinskolan och har därför inte träffat den nuvarande klassen, med vilken ovanstående projekt genomförts, vid mer än ett par tillfällen. Projektet som beviljats pengar från Öresundskomiteen har genomförts mellan april och december 2002.

På Latinskolan i Malmö deltog 23 av de totalt 32 elever som gick som mött den danska klassen. Av dessa var 16 flickor och 6 pojkar.

På Østre Borgerdyd gymnasium i Köpenhamn deltog 13 elever av de totalt 19 som gick i klassen. Av dem som svarade på enkäten var 10 flickor och tre pojkar.

Samtliga elever var 17 eller fyllda 18 år.

Skånes boxningsförbund och Själlands boksningförbund

Samarbetet mellan de två förbunden har pågått även innan bron tillkom och en del av boxarna har därför träffat varandra vid ett flertal tillfällen. Förbunden arrangerar varje år en regional landskamp mellan boxare i Skåne och på Själland som vartannat år arrangeras i Skåne och vartannat år på Själland. Visionen framöver inbegriper att utveckla samarbetet till att skapa ett gemensamt lag, ett Örestadslag. En del av boxarna har varit på gemensamma träningsläger och en del tränar också tillsammans mellan tävlingarna. Boxningsförbunden har vid ett flertal tillfällen sökt bidrag för sitt samarbete och beviljades nu senast för en gemensam landskamp i februari i Malmö.

På Skånes boxningsförbund i Malmö svarade samtliga 8 boxare som mött danskarna på enkäten. Jag var med endast då tre av dem fyllde i enkäten. Resterande boxare, som var i träningslokalen vid olika tillfällen, fyllde i enkäten vid ett av de tillfällen då de tränade. Detta skedde under översyn av tränare. Av dessa 8 boxare var 1 kvinna. Boxarna var i åldrarna 19-42 år, med en medelålder på 27 år (median: 23,5 år). Boxarna i Själlands boksningförbund kunde på grund av att de var så utspridda, inte delta.

I samtliga projekt har majoriteten av dem som varit med under dessa regionala möten träffat varandra vid fler tillfällen än de som fått beviljat bidrag från Öresundskomiteen. Detta bidrar således till att vissa

projekt och vissa personer har byggt upp en större och djupare kontakt med sina samarbetspartners än andra. Detta är dock något som varit svårt att undkomma. För att beviljas bidrag för folklig förankring hos Öresundskomiteen måste ett antal kriterier uppfyllas är det viktigt att de sökande har någon plan för sitt samarbete. Således innebär det också att en del projekt påbörjat sitt samarbete innan pengar beviljats från Öresundskomiteen. Att informanterna har träffat varandra vid ett flertal tillfällen kan också ses som en förutsättning för att mötena ska få den "folkliga förankring" som de syftar till.

Bilaga 2- Presentation av frågor och upplägg av enkäter och intervjuguide

Enkäterna består av 19 frågor, varav 18 av frågorna har förkonstruerade svarsalternativ och den sista frågan var en öppen fråga. Många av frågorna krävde ett "ja" eller "nej" svar eller hade en gradering med alternativ som "ganska" eller "lite". Två av frågorna innebar att informanten skulle ange sin uppfattning genom att ringa in en siffra på en skala från 1-5, från negativt till positivt.

Genom frågorna i enkäten har jag velat ha en översiktlig bild över deras relation till "det andra landet", deras relation till sin samarbetspartner, deras uppfattning om språket, deras bilder av "dem på andra sidan" och hur de på olika sätt ser på deras framtid i "Öresundsregionen". Jag har också velat ha svar på huruvida vissa uppfattningar förändrats i och med dessa möten. Under gruppintervjuerna har jag således försökt utveckla och bygga vidare på de frågor som funnits med i enkäten för att få en mer nyanserad bild. Jag har lagt ganska stor vikt vid bilder och stereotyper av dem på andra sidan sundet, förväntningar, svårigheter samt förändringar av dessa före och efter dessa möten. I mitt fall såg jag gruppintervjun som ett sätt att samla ett antal personer som upplevt samma sak men kanske tolkat och uppfattat situationerna olika. Attityder och stereotyper kan, som tidigare nämndes, ofta vara något som kan tydliggöras i gruppen.

Gruppintervjun har genomfört i en avskild plats, och i de flesta fall utan några större störande moment. Att intervjuerna spelades in var inget som någon hade något emot. För att intervjun skulle bli så tydlig som möjligt bad jag informanterna att tala en i taget, vilket visade sig vara svårt inte minst under intervjuerna med de minsta barnen. Samtidigt ville jag inte gå in och störa vid de tillfällen ett intressant samtal var igång. Frågorna i intervjuguiden följer ungefär samma struktur som i enkäten. Då samtalen i en gruppintervju tar olika riktningar är ordningen i intervjuguiden inget jag slaviskt hållit mig till. För att få igång ett samtal från början startade jag med en ganska övergripande fråga där informanterna skulle berätta vad de gjort tillsammans. Redan här kom i vissa fall grupperna in på svårigheter och problem men också saker som de tyckt var roliga. I dessa fall har jag följt den tråd vidare, vilket gjort att gruppintervjuerna sett olika ut varje gång. Jag har dock i slutändan försökt få samtliga av de viktiga punkterna. Gruppintervjuerna har varat mellan 25 och 45 minuter.

För att underlätta för språkförståelsen och för att undvika onödiga missförstånd har enkäten som delats ut varit både på svenska och danska. Likaså har jag under gruppintervjuerna på den danska sidan försökt att prata så mycket danska som möjligt, utifrån de språkkunskaper i det danska språket som jag besitter.

Enkäten och intervjuguiden finns i sin helhet i de två efterföljande bilagorna. Då de tre projekten varit olika typer av samarbeten har jag också varit tvungen att byta ut vissa ord, såsom "barnen i er vänskapsklass", "gymnasieelever", "boxningssamarbete" och så vidare för att rikta enkät och intervju till det speciella samarbetet. I övrigt innehåller enkäterna samma frågor. Bifogar här i uppsatsen enkäten samt den intervjuguide som användes till den svenska respektive danska gymnasieklassen.

Bilaga 3 - Enkät på svenska och danska

Frågeformulär

Sätt ett kryss i rutan för det svarsalternativ (endast **ett**) som passar bäst in på dig!

1. Hur många gånger har du varit i Danmark?

- 1-5 gånger   5-10 gånger   Fler än 10 gånger

2. Vilken är den vanligaste anledningen till att du besökt Danmark?

- Besöka familj   Besöka vänner   Med skolan

Nöjen/shopping/semester

3. Har du åkt över till Danmark oftare sedan ni träffat den danska gymnasieklassen?

- Ja   Nej

4. Kände du någon från Danmark innan ni träffade den danska klassen?

- Ja, släktingar   Ja, vänner   Ja, andra   Nej, inga

5. Har du kontakt med någon, genom brev, e-mail, telefon, som du har lärt känna i den danska klassen?

- Ja   Nej

6. Vid de tillfällen då ni träffat den danska klassen, pratade du då med någon av danskarna?

- Ja   Nej

7. Tyckte du att det var svårt att förstå dem som kom från Danmark?

- Ja, mycket svårt   Ja, ganska svårt   Nej, inte svårt

8. Tycker du att det är lättare att förstå danska nu efter att ni fått möjlighet att ha kontakt med en dansk gymnasieklass?

- Ja, mycket lättare   Ja, lite lättare   Nej

9. Tror du att du kommer att åka oftare till Danmark i framtiden?

- Ja   Nej

10. Om ja, av vilken anledning tror du?

- På grund av att bron gör det snabbare att åka över till Danmark
- På grund av vänner/familj
- På grund av skola/arbete
- På grund av nöjen/shopping/semester

11. Skulle du kunna tänka dig att *bo* i Danmark i framtiden?

- Ja, absolut
- Ja, kanske
- Nej

12. Skulle du kunna tänka dig att *studera* i Danmark i framtiden?

- Ja, absolut
- Ja, kanske
- Nej

13. Skulle du kunna tänka dig att *arbeta* i Danmark i framtiden?

- Ja, absolut
- Ja, kanske
- Nej

14. Tycker du att det är stor skillnad mellan hur danskar och svenskar generellt sätt är och betar sig?

- Ja, stor skillnad
- Ja, en viss skillnad
- Nej, ingen skillnad

15. När ni har träffat den danska klassen, har du kunnat märka, annat än på språket, att ni kommit från just Danmark och Sverige?

- Ja, absolut
- Ja, lite
- Nej, inte alls

16. Hur är din generella bild av dansken? Ringa in en siffra.

Positiv 5-----4-----3-----2-----1 Negativ

17. Har denna bild/attityd mot danskarna ändrats i och med att ni fått möjlighet att direkt möta danska elever på detta sätt?

- Ja, helt klart
- Ja, delvis
- Nej

18. Hur upplever du detta samarbete mellan er klass och den danska gymnasieklassen? Ringa in en siffra.

Positivt 5-----4-----3-----2-----1 Negativt

19. Vad tänker du på när du hör ordet *Öresundsregionen*? (skriv några ord)

Tack för din hjälp!

Spørgeskema

Sæt et kryds i rubrikken for det svaralternativ (**kun eet**) som passer bedst på dig!

1. Hvor mange gange har du været i Sverige?

- 1-5 gange   5-10 gange   Mere end 10 gange

2. Hvad er den hyppigste grund til at du har besøgt Sverige?

- Besøge familie   Besøge venner   Med skolen
 Underholdning/shopping/ferie

3. Har du rejst til Sverige oftere siden at i har truffet den svenske gymnasieklasse?

- Ja   Nej

4. Kendte du nogen fra Sverige inden at i mødte den svenske klasse?

- Ja, slægtninge   Ja, venner   Ja, andre   Nej, ingen

5. Har du kontakt med nogen, gennem brev, e-mail, telefon, som du har lært at kende i den svenske klasse?

- Ja   Nej

6. Snakkede i, i forbindelse med at i mødte den svenske klasse, med nogle af svenskerne?

- Ja   Nej

7. Syntes du at det var svært at forstå dem som kom fra Sverige?

- Ja, meget svært   Ja, rimeligt svært   Nej, ikke svært

8. Synes du at det er lettere at forstå svensk nu da i har haft mulighed for at møde en svensk gymnasieklasse?

- Ja, meget lettere   Ja, lidt lettere   Nej

9. Tror du at du i fremtiden vil komme til at rejse til Sverige oftere?

- Ja   Nej

10. Hvis ja, af hvilken grund tror du?

- På grund af at broen gør det hurtigere at komme til Sverige
 På grund af venner/familie
 På grund af skole/arbejde
 På grund af underholdning/shopping/ferie

11. Kunne du tænke dig at *bo* i Sverige i fremtiden?

- Ja, absolut   Ja, måske Nej

12. Kunne du tænke dig at *studere* i Sverige i fremtiden?

- Ja, absolut   Ja, måske Nej

13. Kunne du tænke dig at *arbejde* i Sverige i fremtiden?

- Ja, absolut   Ja, måske   Nej

14. Synes du at der er stor forskel på hvordan en dansker og svensker generelt set er og opfører sig?

- Ja, stor forskel   Ja, en vis forskel   Nej, ingen forskel

15. Har du, når i har mødt den svenske klasse, kunnet mærke, udover sproget, at i lige præcis kom fra Danmark og Sverige?

- Ja, absolut   Ja, lidt   Nej, slet ikke

16. Hvad er dit generelle billede af svenskerne? Vælg et tal.

Positiv 5-----4-----3-----2-----1 Negativ

17. Har dette billede af svenskerne ændret sig i og med at I har fået mulighed for at møde de svenske elever på denne måde?

- Ja, helt klart   Ja, delvis   Nej

18. Hvordan ser du på dette samarbejde mellem jeres klasse og den svenske gymnasieklasse? Vælg et tal.

Positivt 5-----4-----3-----2-----1 Negativt

19. Hvad tænker du på når du hører ordet *Øresundsregionen*? (skriv nogle ord)

Tak for din hjælp!

Bilaga 4 - Intervjuguide på svenska och danska

- **Berätta vad ni gjort tillsammans med den danska klassen?**
Fortæl hvad i har lavet sammen med den svenske klasse? (aktiviteter, hvor tit?)
- **Vad tänker ni på när ni hör ordet Danmark/danskarna?**
Hvad tænker i på når i hører ordet Sverige/svenskerne?
- **Vad har ni för bild av dansken?**
Hvilket billede/opfattelse har i af svenskerne?
- **Var tror ni att era uppfattningar om danskarna kommer ifrån?**
(rykten, egna erfarenheter, media, vänner?)
Hvor tror i at jeres billede/opfattelse af svenskerne kommer fra?
(rygte, egne erfaringer, TV/aviser, venner)
- **Har denna bild ändrats efter att ni möts på detta sätt?**
Om, ja, hur såg bilden ut innan och nu efteråt och vad är det som i så fall fått er att ändra uppfattning?
Har dette billede ændret sig efter at i har mødtes på denne måde?
Hvis ja, hvordan så billedet ud inden og nu efterfølgende og hvad er det i så fald der har fået jer til at ændre opfattelse?
- **Vad tror ni att danskarna har för bild av svenskarna?**
Hvilket billede tror i at svenskerne har af danskerne?
- **Pratade ni något med varandra? Vad pratade ni om, när (speciella situationer).
Beskriv mötet med betoning på språket.**
Snakkede i med hinanden? Hvad snakkede i om, hvornår (specielle situationer)
Beskriv mødet med vægt på sproget.
- **Var det svårt att förstå varandra? Varför, varför inte? Kan man komma över språkproblemen tror ni? Hur? Är detta ett bra sätt att lära sig språket?**
Var det svært at forstå hinanden? Hvorfor, hvorfor ikke? Tror i at man kan overvinde sprogproblemerne? Hvordan? Er dette en god måde at lære sig sproget på?
- **Går det lättare att förstå varandra nu?**
Går det bedre med at forstå hinanden nu?
- **Hur upplever ni de aktiviteter/guidade turer som ni gjort tillsammans?**
Hvordan oplever i de aktiviteter/ guidede ture som i har været på sammen?
- **Tycker ni att det är roligt att träffa den danska klassen på detta sätt? Vad är det som är bra och/eller dåligt?**
Synes i at det er sjovt at møde den svenske klasse på denne måde? Hvad er det som er godt og/eller dårligt?

- **Skulle ni kunna tänka er att bo, studera och/eller arbeta i Danmark? Varför, varför inte?**
Kunne i tænke jer at bo, studere og/eller arbejde i Sverige? Hvorfor, hvorfor ikke?
- **Tror ni att denna typ av samarbeten/möten (att ni möter danskarna direkt/personligt) gör att ni känner *större samhörighet* med danskarna än innan? (eller t ex i jämförelse med andra delar av Sverige?) Om ja, varför tror ni?**
Tror i at denne type af samarbejde/ møde (at i møder danskerne direkte/personligt) gør at i føler et større fællesskab med svenskerne end førhen? (eller f.eks til sammenligning med andre dele af Danmark?) Hvis ja, hvorfor tror i?
- **Vad tänker ni när ni hör *Öresundsregionen*? Har ni hört det tidigare och vad betyder det i så fall för er?**
Hvad tænker i på når i hører Öresundsregionen?
Har i hørt det tidligere og hvad betyder det i så fald for jer?